

EUs taksonomiforordnings påvirkning på bærekraftsrapportering i Norge

Rapportering og attestering av bærekraftsrapporter i lys av EUs taksonomiforordning

HENRIK SANDBAKKEN

VEILEDER

Victoria Edgar

Universitetet i Agder, [2023]

Handelshøyskolen ved UiA

Institutt for Økonomi

Master

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet i forbindelse med avslutning av mitt toårige masterprogram «Master i regnskap og revisjon» ved Universitetet i Agder. Oppgaven er på 30 studiepoeng og skrevet våren 2023. Oppgaven har til hensikt å reflektere kunnskap jeg har tilegnet meg gjennom denne utdanningen. I oppgaven blir EUs taksonomiforordning i forbindelse med bærekraftsrapportering undersøkt. Min inspirasjon til å studere bærekraftsrapportering og ny lovgivning på feltet startet med faget «Sustainable Capitalism» som en del av masterprogrammet hvor jeg ble oppmerksom på at det skjedde mye nytt innenfor fagfeltet og jeg ønsket å utforske det videre.

Masteroppgaven har gitt bred erfaring, og gjennom diskusjoner, forskning og samtaler har jeg lært mye. Arbeidet med oppgaven har gitt mye kunnskaper om emnet som vil være til stor hjelp for meg fremover.

Jeg ønsker å rette en stor takk til veilederen min, Victoria Edgar, for all hjelp og veiledning underveis. Jeg er takknemlig for å ha deg som veileder, for ditt engasjement og for at du har delt så mye av dine kunnskaper. Du har vært veldig behjelpelig og ikke minst, veldig tilgjengelig og svart uansett når jeg har spurt. Videre vil vi takke alle intervjuobjektene som stilte sin tid til disposisjon.

Kristiansand 01. juni 2023

Henrik Sandbakken

Sammendrag

Bærekraftsrapportering er blitt stadig mer utbredt blant store norske selskaper (PWC 2, 2022, s. 10). Etter hvert som flere interessenter ønsker å få informasjon om bærekraftstiltakene til selskapene har flere rammeverk blitt utarbeidet for å rapportere konstruktivt på bærekraft. EUs taksonomiforordning er et av rammeverkene og det tar sikte på å gjøre bærekraftsrapportene mer sammenlignbare gjennom å rapportere på felles nøkkeltall (Europeiske kommisjon, 2021). Taksonomien vil bli en del av rapporteringen til alle store selskaper i Norge da den har blitt innlemmet i regnskapsloven med virkning fra regnskapsåret 2023 med rapportering 2024 (Regnskapsloven, 1999, §3-3c).

Rammeverkene for bærekraftsrapportering har vært mange og har hatt varierende grad av både hva som skal rapporteres på, og hvordan innholdet skal rapporteres. Som følge av mangelen på et standardisert rammeverk for bærekraftsrapportering har det vært vanskelig å få et realistisk bilde av selskapers arbeid med bærekraft. Det har også vært frivillig for selskaper både å gi ut bærekraftsrapport og å få den attestert av en uavhengig tredjepart. Av den grunn har selskaper i stor grad valgt å rapportere på det som får dem til å se bra ut, og ikke like mye på det som oppleves som negativt (TGG, 2021, s. 28).

Formålet med studien er å få en forståelse av om produsentene av bærekraftsrapporter, altså de som jobber med rapporten før den blir publisert, opplever at EUs taksonomiforordning forsterker den opplevde kvaliteten på bærekraftsrapportene. Det gjøres gjennom å se på hva de synes om taksonomien og hva de tror vil endre seg som følge av den. Studien gjør dybdeintervjuer av sju organisasjoner som i ulike former jobber med enten rapportering eller attestering av bærekraftsrapporter for å få en forståelse av om de synes det er et rammeverk som forbedrer kvaliteten på rapporteringen.

Funnene i studien viser indikasjoner på at respondentene opplever at kvaliteten forbedres som følge av rapportering på taksonomien. Likevel opplever de det som et rammeverk som selskapene trenger litt tid til å bli kjent med da det er en del elementer i taksonomien som er åpne for tolkning og ingen felles forståelse av hvordan det skal tolkes.

Abstract

Sustainability reporting has become increasingly widespread among large Norwegian companies (PWC 2, 2022, p. 10). As more stakeholders want to receive information about the sustainability initiatives of the companies, several frameworks have been drawn up to report constructively on sustainability. The EU's taxonomy regulation is one of these frameworks and it aims to make the sustainability reports more comparable by reporting on common key metrics (European Commission, 2021). The taxonomy will become part of the reporting of all large companies in Norway as it has been incorporated into the Accounting Act with effect from the 2023 financial year with reporting in 2024 (Regnskapsloven, 1999, §3-3c).

The frameworks for sustainability reporting have been numerous and have had varying degrees of both what should be reported on and how the content should be reported. As a result of the lack of a standardized framework for sustainability reporting, it has been difficult to get a realistic view of companies' work with sustainability. It has also been voluntary for companies both to issue a sustainability report and to have it certified by an independent third party. For that reason, companies have largely chosen to report on what makes them look good, and not as much on what is perceived as negative (TGG, 2021, p. 28).

The purpose of this study is to gain an understanding of whether the producers of sustainability reports, meaning those who work on the report before it is published, feel that the EU taxonomy regulation enhances the perceived quality of sustainability reports. This is done by looking at what they think about the taxonomy and what they think will change as a result of it. The study conducts in-depth interviews with seven organizations which in various ways work with either reporting or certifying sustainability reports in order to gain an understanding of whether they think it is a framework that improves the quality of reporting.

The findings in the study show indications that the respondents feel that the quality is improved as a result of reporting on the taxonomy. Nevertheless, they experience it as a framework that the companies need some time to get to know as there are several elements in the taxonomy open to interpretation and there is no common understanding of how it should be interpreted.

Innholdsfortegnelse

Forord	2
Sammendrag	3
Abstract	4
Innholdsfortegnelse	5
Kapittel 1 Innledning.....	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Problemstilling	7
1.3 Oppgavens struktur	8
Kapittel 2 Teori	10
2.1 Lovverk og standarder for bærekraftsrapportering	10
2.2 EUs taksonomiforordning	11
2.3. Status i Norge	14
2.3.1 Rapport fra PWC	15
2.3.2 Rapport fra Deloitte.....	16
2.3.3 Rapport fra The Governance Group.....	17
2.4 Gjeldende teori	18
2.4.1 Opplevd kvalitet	18
2.4.2 Rapportering og attestering	19
2.4.3 Taksonomi	21
Kapittel 3 Metode.....	24
3.1 Teoretisk tilnærming	24
3.2 Forskningsdesign.....	25
3.3 Datainnsamling.....	25
3.3.1 Utvalg	25
3.3.2 Personlig intervju	28
3.3.3 Intervjuguide	29
3.3.4 Intervjuet	30
3.4 Bearbeidelse og analyse av data.....	30
3.5 Datakvalitet	31
3.5.1 Intern validitet	31
3.5.2 Ekstern validitet.....	32
3.5.3 Reliabilitet	32
3.6 Forskningsetikk og feilkilder	34
Kapittel 4 Funn.....	36

4.1 Innledning.....	36
4.2 Taksonomien i dag	38
4.3 Påvirkning på selskapenes rapportering	47
4.4 Påvirkning på tredjepartenes attestering	53
4.5 Diskusjon.....	61
Kapittel 5 Avslutning	64
5.1 Konklusjon	64
5.2. Kritikk til oppgaven	64
5.3 Videre forskning.....	65
Litteraturliste	66
Liste over vedlegg	70
Vedlegg 1 – Diskusjonsnotat Henrik Sandbakken	70
Vedlegg 2 – Informasjonsskriv til respondenter	74
Vedlegg 3 – Intervjuguide selskaper	77
Vedlegg 4 – Intervjuguide uavhengige tredjeparter	79

Kapittel 1 Innledning

I det første kapitlet kommer bakgrunnen for oppgaven, før det redegjøres for oppgavens problemstilling og tilhørende forskningsspørsmål. Avslutningsvis presenteres oppgavens struktur.

1.1 Bakgrunn

De siste årene har bærekraftsrapportering blitt en større og større del av selskapers rapportering. Interessentene ønsker å få informasjon om andre deler av selskapet enn kun den finansielle stillingen, og selskapene svarer med å gi ut en rapport som viser hva de gjør for å begrense utslipp av klimagasser, hvordan de følger FNs bærekraftsmål og om de er i tråd med Parisavtalens mål om å ikke øke gjennomsnittstemperaturen på planeten med mer enn 1,5 grader celsius.

Etter hvert som bærekraftsrapportering blir viktigere for interessentene er det nødvendig å ha en måte å regulere hva som skrives i rapportene. EU har av den grunn utviklet taksonomiforordningen med mål om å gjøre bærekraftsrapportering mer sammenlignbar på tvers av selskaper og bransjer, samt vise tydeligere for investorer og andre interessenter hvor stor del av selskapenes virksomhet som i realiteten er i tråd med bærekraftige aktiviteter.

Studien ser nærmere på om taksonomien ser ut til å ville fungere i praksis, og hvilke endringer den vil føre med seg når den trer i kraft i Norge fra regnskapsåret 2023. I den sammenheng tar samtidig studien for seg attestering av bærekraftsrapporter og hvordan selskaper som attesterer ser på endringene som er på vei.

1.2 Problemstilling

Mange av selskapene som utarbeider bærekraftsrapporter må forholde seg til EUs taksonomiforordning. De uavhengige tredjepartene som skal attestere på informasjonen som står i bærekraftsrapporten vil også måtte forholde seg til taksonomien. Disse to produsentgruppene vil bli direkte påvirket av taksonomien når det blir et krav at den er en del av store selskapers bærekraftsrapport fra regnskapsåret 2023 og vil i denne studien bli omtalt som produsentene av EUs taksonomiforordning. Denne studien velger å gå i dybden på de gruppene som jobber med bærekraftsrapporter før de blir publisert offentlig.

EUs taksonomiforordning bringer med seg nye områder å rapportere på, som igjen fører til nye områder for tredjepartene å attestere på. Studien ønsker derfor å se nærmere på om produsentene opplever en forbedring av kvaliteten når det blir satt nye krav til hva de skal rapportere på. Studien velger å sette søkelys på opplevd kvalitet da det enda ikke har kommet rapportering på taksonomien og det dermed er vanskelig å se om kvaliteten faktisk er bedre. I stedet blir det fokusert på hva produsentene føler vil komme til å øke kvaliteten og i hvilken grad de er fornøyde med retningen EU har valgt for bærekraftsrapportering.

For at produsentene skal føle at den opplevde kvaliteten øker defineres det som at de tror taksonomien tilfører bærekraftsrapporten en dimensjon som ikke var der tidligere og som de samtidig mener er viktig i sitt videre arbeid med bærekraftsrapportering. På bakgrunn av dette har studien landet på følgende problemstilling:

Vil produsentene av bærekraftsrapporter oppleve en økt kvalitet som følge av EUs taksonomiforordning?

Problemstillingen vil bli undersøkt gjennom en casestudie som bygger på kvalitativ metodikk. Dybdeintervjuer blir brukt for å belyse problemstillingen gjennom tre forskningsspørsmål. Forskningsspørsmålene som er valgt i studien er følgende:

- 1. Vil EUs taksonomiforordning slik den ser ut i dag øke opplevd kvalitet for produsentene?*
- 2. Hvordan vil EUs taksonomiforordning påvirke selskapenes bærekraftsrapportering?*
- 3. Hvordan vil EUs taksonomiforordning påvirke tredjeparters verifisering av bærekraftsrapporter?*

1.3 Oppgavens struktur

Kapittel 2 i oppgaven tar for seg eksisterende teori innenfor bærekraftsrapportering og attestering av ikke-finansiell informasjon. Kapittelet gir også en oversikt over gjeldende lover og standarder som norske selskap forholder seg til i dag, samt en forklaring av taksonomien og de mest sentrale artiklene i forordningen. Kapittel 3 presenterer undersøkelsens metodiske tilnærming med beskrivelse av kvalitativ metode, studiens utvalg, personlig intervju og studiens

mulige feilkilder. Kapittel 4 ser på funnene i studien og drøfter disse, før det blir presentert en konklusjon i kapittel 5.

Kapittel 2 Teori

2.1 Lovverk og standarder for bærekraftsrapportering

Store foretak etter definisjonen i regnskapsloven §1-5 har frem til nå underlagt regnskapsloven §3-3c om redegjørelse om samfunnsansvar. Denne loven sier at store foretak må komme med en redegjørelse om ulike former for samfunnsansvar som har tilknytning til selskapet (Regnskapsloven, 1999, §3-3c). Samfunnsansvar i denne loven spenner bredt og handler om blant annet arbeidsmiljø, overholdelse av menneskerettigheter, bekjempelse av korrupsjon og arbeid med miljø. I andre ledd bokstav b står det at selskaper må ha med i redegjørelsen retningslinjene sine for å håndtere samfunnsansvaret sitt. Videre må de ha med hva virkningene av disse retningslinjene er (bokstav c) og en vesentlighetsanalyse av risikoene knyttet til de ulike elementene beskrevet i paragrafen. Denne paragrafen er et steg på veien mot bedre dokumentasjon av selskapers samfunnsansvar, men det er fortsatt en paragraf som er åpen for tolkning når det kommer til hva som er vesentlig. Den sier heller ikke særlig mye om i hvilket omfang man må ha med informasjon om temaene og det er lagt opp til at selskapet selv kan velge litt hva de har med i redegjørelsen.

Denne loven ble imidlertid endret idet den nye «lov om offentliggjøring av bærekraftinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer» trådte i kraft (Lov om offentliggjøring av bærekraftinformasjon i finanssektoren m. v., 2021). Loven ble kunngjort 22. desember 2021, men ble ikke gjort til gjeldende rett før 1. januar 2023. Med den nye loven forekommer det også en endring i regnskapsloven §3-3c ved at det blir innført et nytt ledd som sier at «Foretak som nevnt i direktiv (EU) 2013/34 artikkel 19a og 29a, skal i tillegg gi informasjon som beskrevet i artikkel 8 i taksonomiforordningen» (Lov om offentliggjøring av bærekraftinformasjon i finanssektoren mv., 2021, §6). Artikkel 19 og 29 i (EU) 2013/34 omhandler selskaper som må utarbeide en årsberetning eller en konsolidert årsberetning (EU 2013/34, artikkel 19; artikkel 29). Endringen vil medføre større fokus på informasjon om bærekraft og har til hensikt at selskaper må rapportere på de samme områdene, som forsøker å gjøre rapporteringen mer sammenlignbar. Sammenlignbarheten øker gjennom at alle selskapene som er underlagt EUs taksonomiforordning må rapportere de samme nøkkeltallene på hvers av bransje og størrelse.

ISAE 3000 er en standard ble utgitt av International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB) i 2003 og revidert i 2013 for å ta hensyn til økt etterspørsel globalt etter

attestasjonsoppdrag som går utover tradisjonell finansiell rapportering og andre tilbakemeldinger de fikk på standarden (IAASB, 2013, s. 3).

ISAE 3000 gir retningslinjer for hvordan attesteringsoppdrag bør planlegges og gjennomføres for å sikre at de er relevante og pålitelige. Standarden gir også veiledning om rapportering av funn og konklusjoner for denne typen attestasjoner (IAASB 2, 2013, s. 5). Det er denne standarden som legges til grunn av tredjepartene når det skal gjøres attestasjonsoppdrag av taksonomien.

Global Reporting Initiative (GRI) på sin side er en uavhengig internasjonal organisasjon som utvikler standarder og retningslinjer for bærekraftsrapportering. Organisasjonen har siden oppstarten i 1997 jobbet for å utvikle et felles rammeverk for hvordan selskaper kan rapportere på sitt arbeid innenfor bærekraft (GRI, u. d.).

2.2 EUs taksonomiforordning

Taksonomiforordningen er nå gjeldende i Norge ettersom den har kommet inn i regnskapsloven §3-3c. Grunnen til at den kom litt senere i Norge enn i store deler av Europa er at den ikke var en del av EØS-avtalen med en gang den ble gjeldende i EU. I EU kom taksonomien først i forskrift fra 12. Juli 2020 og den trådte i kraft fra januar 2022 (European Commission, u. d.), mens Norge altså hadde noe mer tid på å forberede seg på de nye endringene. Det er forventet at rundt 1700 norske foretak vil bli underlagt den nye taksonomiforordningen (Deloitte, 2022, s. 35). I første omgang gjelder det selskaper som er noterte på Oslo børs, banker og forsikringsforetak som går under EUs definisjon av store foretak. EUs definisjon av store foretak er at de må ha minimum 500 ansatte, skal ha en omsetning på minst 40 millioner euro eller 20 millioner euro i totale eiendeler (PWC, u. d.), (Finansdepartementet, 2023). Denne definisjonen er noe annerledes enn den norske definisjonen av store foretak, som sier at alle børsnoterte foretak og allmennaksjeselskap er store foretak. Selv om taksonomien er lagt inn i regnskapsloven under en paragraf for store foretak etter den norske definisjonen er det spesifisert at alle som går under definisjonen til EU skal rapportere på taksonomien.

Når det snakkes om taksonomiforordningen er det artikkel 8 som er en av de mer sentrale artiklene. Denne handler om transparens rundt bærekraftige investeringer og bestemmer at slike bærekraftige investeringer skal rapporteres etter artikkel 6 første og tredje ledd, samt artikkel 8

første ledd (EU 2020/852). Artikkel 8 første ledd lovfester at selskaper må si på hvilken måte investeringene møter definisjon av bærekraftig, mens EU 2020/852 artikkel 6 sier at all informasjon som er i tråd med EU 2019/2088 artikkel 6 må ha med et sitat om å ikke gjøre signifikant skade (EU 2020/852). EU 2019/2088 artikkel 6 sier at deltagere i finansmarkeder må forklare hvordan risiko rundt bærekraft er integrert i investeringsbeslutningene og hvordan dette skal rapporteres (EU 2019/2088).

Taksonomiforordningen som helhet er et rammeverk selskaper skal bruke for å kategorisere tre ulike nøkkeltall (EU 2020/852, artikkel 8). Nøkkeltallene er like for alle selskaper slik at det skal bli lettere å sette selskaper opp mot hverandre og sammenligne deres innsats (European Commission, 2021). De tre nøkkeltallene selskapene må rapportere på er hvor stor del av den totale omsetningen som tilfredsstiller kravene til å kunne kalles bærekraftig etter taksonomiens definisjoner, hvor stor del av investeringene i selskapet som tilfredsstiller kravene, og andelen av totale driftskostnader som tilfredsstiller kravene (Jortveit, 2021). På den måten vil man se om selskapene legger stor vekt på bærekraft eller om de prøver å gi seg ut for å være mer bærekraftige enn de er ved å spille opp sin bærekraftige påvirkning (Finansdepartementet, 2023). Målet til EU med taksonomiforordningen er å gjøre det lettere for investorer å finne de selskapene som satser stort på bærekraft slik at miljøbevisste investorer kan investere i de selskapene som gjør mest. Grunnen til at EU gjør det på denne måten er fordi de mener det blir for vanskelig å løse klimakrisen uten hjelp fra de private kapitalmarkedene og de vil derfor hjelpe disse til å velge bærekraftig (Jortveit, 2021). EU gir gjennom rammeverket ikke noen påbud eller forbud til hva selskaper skal gjøre, de velger kun å pålegge selskapene å klassifisere hva de gjør og med det påvirke investorene til å igjen påvirke selskapene til å tenke mer bærekraftig.

Hva taksonomien kategoriserer som bærekraftig er en prosess i seg selv. Først må aktiviteten tilfredsstillere minst ett av seks ulike miljømål. Disse er;

- (1) Begrensning av klimaendringer
- (2) Klimatilpasning
- (3) Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser
- (4) Omstilling til en sirkulærøkonomi
- (5) Forebygging og bekjempelse av forurensing
- (6) Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer

Videre må aktiviteten ikke ødelegge for noen av de andre klimamålene som den ikke oppfyller, for så å oppfylle minimumskravene for sosiale forhold (EU 2019/2088, artikkel 2 (17)). Sosiale forhold i denne sammenhengen er FNs menneskerettigheter, ILO konvensjonen for urfolks rettigheter og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskap (NHO, u. d.).

Artikkel 3 i EUs taksonomiforordning 2020/852 definerer begrepet «betydelig bidrag til bærekraftsmålene». (EU 2020/852, artikkel 3) For å kunne klassifiseres som en bærekraftig aktivitet må en aktivitet først oppfylle et av de seks hovedmålene i EUs taksonomiforordning. Disse hovedmålene er klimaendringer, tilpasning til klimaendringer, bærekraftig bruk og beskyttelse av vann og marine ressurser, overgang til en sirkulær økonomi, forebygging og kontroll av forurensning og beskyttelse og gjenoppretting av biologisk mangfold og økosystemer (EU 2020/852, artikkel 9).

I tillegg til å oppfylle ett av disse hovedmålene, må aktiviteten også oppfylle et sett med tekniske kriterier som er fastsatt i forordningen. Disse kriteriene inkluderer blant annet at aktiviteten må føre til en betydelig reduksjon av utslipp, at den må være forenlig med internasjonale avtaler og standarder og at den må fremme sosial rettferdighet og økonomisk inkludering etter artikkel 10 (EU 2020/852, artikkel 10).

For at en aktivitet skal kunne klassifiseres som bærekraftig, må den også oppfylle en terskelverdi for betydelig bidrag til bærekraftsmålene, som betyr at aktiviteten må ha en positiv effekt på minst ett av de seks hovedmålene og ikke ha en vesentlig negativ innvirkning på noen av de andre målene (EU 2020/852, artikkel 18).

Artikkel 3 i EUs taksonomiforordning er dermed en viktig bestemmelse som definerer hva som skal anses som bærekraftige aktiviteter og hvordan disse skal evalueres. Dette vil forhåpentligvis bidra til å fremme en mer bærekraftig økonomi og samfunn i Europa og gi investorer og andre interessenter bedre verktøy for å ta mer informerte beslutninger.

Artikkel 10 i taksonomiforordningen, som norsk lov baserer seg på, beskrives hvordan de økonomiske aktivitetene skal kunne bli klassifisert som bærekraftige aktiviteter. Artikkelen lister opp en rekke med 9 ulike måter å stabilisere klimagasskonsentrasjonene i atmosfæren og som gjør dette på en måte som er forenlig med «det langsiktige målet i Parisavtalen» (EU 2020/852 artikkel 10). De ulike måtene er igjen delt opp i en rekke forskjellige fremgangsmåter,

men hovedpunktene i hver av dem er at de økonomiske aktivitetene skal redusere utslipp eller øke opptak av klimagasser gjennom å:

- a. produsere fornybar energi ved bruk av innovativ teknologi,
- b. økt energieffektivitet,
- c. øke klimanøytral mobilitet,
- d. Bruke fornybare materialer,
- e. øke bruken av karbonfangst som fører til netto reduksjon,
- f. hindre avskoging eller sikre bærekraftig forvaltning av jordbruk,
- g. etablere en energistruktur som avkarboniserer energisystemene,
- h. produsere rene og mer effektive brenselsformer, eller
- i. på andre måter muliggjøre noen av disse aktivitetene uten at de bryter med artikkel

16.

Artikkel 16 går i korte trekk ut på at en økonomisk aktivitet kan regnes som bærekraftig dersom den er nødvendig for en annen aktivitet, og denne andre aktiviteten er bærekraftig (EU 2020/852, artikkel 16).

Videre snakker artikkel 10 om at en aktivitet hvor det ikke finnes bærekraftige alternativer gjennom lave utslipp likevel vil kunne regnes som bærekraftig dersom aktiviteten støtter overgangen til en økonomi som er forenlig med Parisavtalens 1,5 graders mål. For at dette skal bli oppfylt må tre kriterier være gjort rede for (EU 2020/852, artikkel 10):

1. Om aktiviteten leverer blant de beste i sin bransje på utslippsnivåer,
2. Om aktiviteten hemmer overgangen til andre alternativer med lavere utslipp, og
3. Om aktiviteten fører til innlåsing av karbonintensive eiendeler.

2.3. Status i Norge

Flere selskaper og organisasjoner har begynt å utgi rapporter som tar for seg de største norske selskapenes bærekraftsrapportering. De neste delkapitlene tar for seg noen slike rapporter for å se hvordan norske selskaper jobber med bærekraftsrapportering og hvordan de forbereder seg på taksonomien.

2.3.1 Rapport fra PWC

Av de 100 største selskapene i 2021 hadde 58% en tydelig kommunisert strategi for hvordan de skal redusere klimagassutslippene sine (PWC 2, 2022, s. 9). Sammenlignet med 2020 har det økt med 17 da det kun var 41 som hadde det samme (PWC 2, 2022, s. 9). Å ha en tydelig strategi er et steg på veien mot god bærekraftsrapportering, men PWCs rapport viser likevel at 17 av de 100 selskapene de undersøkte ikke har noen klimarapportering i det hele tatt (PWC 2, 2022, s. 11). Ser man på FNs bærekraftsmål, som var et av hovedfokusene for rapporten i 2020 kan man se at selv om tre fjerdedeler av selskapene nevner FNs bærekraftsmål, er det fortsatt en fjerdedel av disse som ikke har en vesentlighetsanalyse vedrørende de nevnte målene (PWC 2, 2021, s. 5). Etter regnskapsloven §3-3c er vurdering av vesentlige risikoer rundt virksomhetens samfunnsansvar, herunder miljø, påbudt for store foretak (regnskapsloven, 1999, § 3-3c andre ledd bokstav d). PWCs rapport kan gi en indikasjon på at denne fjerdedelen av selskaper som ikke har en vesentlighetsanalyse har en vei å gå for å etterleve regnskapsloven.

Det PWC har fokusert mest på i sin årlige rapport, «Klimaindeksen 2022», om bærekraftsrapportering blant selskapene på Oslo børs er om selskapene er i tråd med Parisavtalen, hvor de etter EU-kommisjonens beregninger må redusere klimagassutslippene sine med 7 prosent per år for holde seg til avtalen (PWC 2, 2022, s. 16). De ser at blant de 100 største selskapene i Norge er det kun 10 prosent som har klart å redusere med så mye når man tar med alle utslippene knyttet til selskapet, altså alle tre omfangene for utslipp (PWC 2, 2022, s. 16). Omfang 1 er direkte utslipp gjennom å bruke de eiendelene selskapet eier, omfang 2 er indirekte utslipp gjennom å produsere den energien selskapet bruker, og omfang 3 er indirekte utslipp knyttet til at konsumenter bruker produktene som selskapet produserer og utslippene til selskapets leverandører når de produserer det som skal til selskapet (WEF, 2022).

«Klimaindeksen 2022» har brukt to ulike innfallsvinkler for å tilegne seg data. PWC har sett på alle bærekraftsrapportene som har kommet ut fra de ulike selskapene, men de har også sendt ut en spørreundersøkelse til alle selskapene med en svarprosent på 62 (PWC 2, 2022, s. 4). I spørreundersøkelsen fikk de svar på hvilke tiltak flest selskaper jobber med, og hva de er mindre opptatt av. De to tiltakene som flest svarte at de jobber med å redusere de neste fem årene er energieffektivisering av byggene sine, og å stille krav om utslippsfri transport til leverandørene sine. Like bak var også fokuset på å redusere utslipp fra innkjøp. I den andre enden av skalaen var det et tiltak som skilte seg kraftig ut som det med færrest svar, og det var å investere i

biodrivstoff på selskapets flyreiser (PWC 2, 2022, s. 21). Svarene peker i retning av at norske selskaper har fått øynene opp for problemstillingen og er mer bevisste på sitt ansvar når det kommer til miljø og bærekraft, og at de har en større og større bevissthet rundt omfang 3 utslipp ettersom de har et høyt fokus på leverandører og innkjøp, ikke bare hva som skjer innad i selskapet (PWC 2, 2022, s. 21).

Når rapporten deler opp svarene fra spørreundersøkelsen i ulike sektorer ser man at bank og finans er den sektoren som kommer best ut på spørsmålet om de allerede har gjennomført endringer i strategiske beslutninger. Kun 14 prosent svarer at de ikke har gjort endringer mens de resterende har enten gjort endringer i strategi eller strukturelt. Bygg og anlegg kommer derimot dårligst ut når 25 prosent ikke har jobbet med klimarisiko og kun 13 prosent av de som svarte har gjort en endring i strategien (PWC 2, 2022, s. 25). Svarene kan begrunnes med at det er raskere å gjøre endringer for selskaper som primært har kontorjobber enn det er for mer praktiske yrker.

2.3.2 Rapport fra Deloitte

Global Reporting Initiative (GRI) er et rammeverk som 76% av de 50 største selskapene i Norge lener seg på ved rapportering av bærekraft (Deloitte, 2022, s. 9). Analyser fra Deloitte viser at 60 prosent av de 50 selskapene de sjekket har begynt å rapportere på EUs taksonomi, men det er fortsatt et fåtall som tallfester noe her enda (Deloitte, 2022, s. 20) Selv om rapporten kommer frem til at ekstern attestering av ikke-finansiell informasjon vil øke tilliten til bærekraftsrapporten er det fortsatt under halvparten (44%) av selskapene som får hele eller deler av sin rapport verifisert av en tredjepart (Deloitte, 2022, s. 36). Av de som får rapporten sin verifisert har de aller fleste (91%) valgt å benytte valgt finansiell revisor til å attestere bærekraftinformasjonen også (Deloitte, 2022, s. 36). Dette kan ha flere forklaringer. For det første er det mange som har integrerte rapporter med både bærekraftinformasjon og finansiell informasjon i samme rapport, og det kan av den grunn være enklere for selskapet å ikke ha to ulike tredjeparter som skal se på samme integrerte rapport samtidig. En annen forklaring kan være at selskapet som utarbeider års- og bærekraftsrapporten allerede har opparbeidet seg et tillitsforhold med sin eksisterende revisor og derfor føler seg mer komfortable med å bruke dem enn å finne en ny tredjepart.

Et annet viktig funn som Deloitte fant i sin analyse av bærekraftrapportene til de 50 største selskapene i Norge var at 70 prosent forteller at de har en interessentdialog, men de setter likevel spørsmålstegn ved om håndteringen av bærekraft i styringsstrukturen er godt nok beskrevet til å gi brukerne nok informasjon til å kunne gjøre seg opp sine egne vurderinger rundt om selskapet gjør det de sier (Deloitte, 2022, s. 32). Dette fører til en risiko for at bærekraftrapporten blir generell og lite beskrivende for noen.

2.3.3 Rapport fra The Governance Group

Det norske rådgivningsselskapet The Governance Group, heretter referert til som TGG, (endret navn til Position Green i 2022) lagde i 2021 en rapport hvor de ser på bærekraftrapportene til de hundre største selskapene på Oslo børs og gitt dem karakter på hvor god rapporten er (The Governance Group, 2021). TGG er en uavhengig rådgiver som har jobbet med en rekke store selskaper når det kommer til bærekraft. I deres rapport gir de hvert enkelt selskap en karakter fra 0 til 4 på ulike punkter under temaene miljø, sosial og styresett (governance), før de til slutt gir en karakter totalt sett. Spørsmålet som går på ekstern attestering av rapporten, er spørsmålet om rapporteringsstandarder under styresett og for å få toppkarakter må rapporten være eksternt verifisert (The Governance Group, 2021, s. 9). Av de hundre selskapene som blir karactersatt i TGGs rapport er det 28 selskaper som får toppkarakter på dette spørsmålet og dermed har tilfredsstillt kravene til ekstern attestering (The Governance Group, 2021 s. 21). Dette er en økning fra 19 i 2019, og ettersom det i tillegg har vært en økning det siste året for karakter 3 kan man se det har vært en markant bedring blant selskapene på rapportering etter rapporteringsstandardene (The Governance Group, 2021, s. 22).

Dersom man ser på totalkarakteren som er gitt til de ulike selskapene av TGG kan man se at andelen selskaper med de to beste karakterene har økt fra 48 prosent til 67 prosent det siste året (The Governance Group, 2021, s. 27). Dette er en indikasjon på at norske selskaper har fått øynene opp for hvor viktig bærekraftsrapportering er, og ser ut til at de legger vekt på dette frem mot de nye rapporteringsreglene.

I 2020 fikk 20 av selskapene på hovedindeksen på Oslo børs bærekraftrapportene sine verifisert. Av disse var 16 av bærekraftrapportene utført etter kravene i revisjonsstandarden for ikke-finansiell revisjon, ISAE 3000. ISAE 3000 (International Standard on Assurance Engagements) er en standard som gir retningslinjer for revisjons- og forsikringsoppdrag som ikke er

finansielle, for eksempel oppdrag som omhandler bærekraftsrapportering eller etterlevelse av lov og forskrift (IAASB, 2013, s. 29). 19 av bærekraftsrapportene fulgte standardene til Global Reporting Initiative (GRI). Av de 20 attesteringene ble 18 gjort av revisjonsselskaper og de siste to ble utført av DNV GL (Akselberg, 2021, s. 38).

2.4 Gjeldende teori

Dette delkapittelet vil ta for seg eksisterende teori. Teorien vil bli diskutert i lys av temaene i oppgaven og vil bli inndelt etter hva de ulike artiklene undersøker. Først vil artiklene som omhandler opplevd kvalitet på rapportering og attestering bli diskutert. Videre vil artiklene som går på bærekraftsrapportering og tilhørende attestering diskuteres, og til slutt vil taksonomien diskuteres med bakgrunn i eksisterende teori.

2.4.1 Opplevd kvalitet

Fra Sør-Afrika, blant annet flere av de største selskapene på Johannesburg børser (Maroun, 2019, s. 18), er det gjort funn på at det å få den integrerte rapporten verifisert av en uavhengig tredjepart gjør at den vil ha en høyere kvalitet (Maroun, 2019, s. 19). Dataene ble samlet inn mellom 2010 og 2016, og fikk da med seg overgangen til International Integrated Reporting Councils (IIRC) rammeverk for integrerte rapporter i 2013 (Maroun, 2019, s. 7). Maroun fant også resultater som ga uttrykk for at en integrert rapport som er verifisert av en av «de fire store» vil ha høyere kvalitet enn en rapport som er verifisert av en annen konsulentvirksomhet (Maroun, 2019, s. 19). Han fant derimot ingen bevis for at nivået av attestering hadde noe å si for kvaliteten på rapporten. Det var altså ingen forskjell på om rapporten ble verifisert med moderat eller høy sikkerhet.

Artikkelen til Maroun (2019) undersøker faktisk kvalitet og ikke opplevd kvalitet. Grunnlaget for hvor god kvaliteten på de integrerte rapportene er en kvalitetsrapport fra EY som de publiserer hvert år (Maroun, 2019, s. 7). Kvaliteten blir målt gjennom blant annet gjennom strategisk fokus, fremtidsfokus, fullstendighet og intern konsistens (Maroun, 2019, s. 7). Som man kan se av måten artikkelen definerer kvalitet på er det snakk om faktisk kvalitet. Kvaliteten bygger på en rekke faktorer i de integrerte rapportene og kvalitetsscorene til selskapene blir regnet ut på grunnlag av en karakter som EY gir hvert selskap (Maroun, 2019, s. 8).

Måten Maroun (2019) definerer kvalitet er ulik fra måten Hodge et al. (2009) definerer kvalitet. Her ble kvalitetsforskjeller for brukerne av en bærekraftsrapport forsket på gjennom en kvantitativ studie i Australia (Hodge et al., 2009). Spørreundersøkelsen er i hovedsak svart på av studenter, men også personer som arbeidet i ulike økonomistillinger. Respondentene er deretter brukt som tenkte brukere av bærekraftsrapporter (Hodge et al., 2009, s. 185). Tre hypoteser blir utarbeidet for å se hvilke momenter som gir høyest opplevd kvalitet. Måten Hodge et al. (2009) så på kvalitet var gjennom å skrive eksempler på konklusjoner for attestasjoner basert på malen i ISAE 3000, med ulike nivåer av attestasjonssikkerhet og ulike fiktive selskaper som hadde konkludert. Videre spurte de respondentene hvilke konklusjoner de mente ga inntrykk av blant annet kredibilitet og reliabilitet (Hodge et al., 2009, s. 184). Den første hypotesen var at kvaliteten oppleves bedre om det er en attestering av bærekraftsrapporten. Denne hypotesen støttes av undersøkelsen som ble gjort (Hodge et al., 2009, s. 186). Den neste hypotesen er at det vil oppleves som bedre kvalitet på bærekraftsrapporten om den har høy grad av sikkerhet etter ISAE 3000 enn om den har moderat grad av sikkerhet. Denne hypotesen er derimot ikke funnet signifikant i undersøkelsen (Hodge et al., 2009, s. 186). Den tredje og siste hypotesen er at et revisjonsselskap gir høyere opplevd kvalitet enn en spesialist. Hypotesen er ikke signifikant støttet, men viser resultater i retning av at den kan støttes. (Hodge et al., 2009, s. 187).

Disse to artiklene har ulike måter å definere og teste kvalitet. Hodge et al. (2009) fokuserer mest på hva brukerne av attestasjonen mener og hvordan de oppfatter kvaliteten ut fra det som blir skrevet i den. Maroun (2019) fokuserer istedenfor på gjennomarbeidede analyser av selskapenes rapporter, som videre har fått karakter man kan bruke matematisk. Likevel peker resultatene av undersøkelsene deres i samme retning. Begge artiklene fant at attestering av bærekraftsrapporter øker kvaliteten, og ingen av dem fant indikasjoner på at nivået av attestering var viktig for brukerne (Hodge et al., 2009, s. 186-187; Maroun, 2019, s. 19). Resultatene går i retning av at man kan måle kvalitet på flere måter og fortsatt finne de samme indikasjonene.

2.4.2 Rapportering og attestering

Andon et al. (2015) utarbeidet en oversikt over eksisterende forskning på revisjon av andre emner enn det finansielle regnskapet. Her listes det opp en rekke artikler som tar for seg ulike deler av ikke-finansiell attestering og teorier for hvordan disse attesteringene fungerer i praksis. Blant artiklene som blir trukket frem innenfor attestering på bærekraftsområdet finner man blant

annet Manetti & Toccafondis (2012) artikkel knyttet til å ha interessenten i tankene under oppbyggingen av bærekraftsrapporten, Peregós (2009) artikkel om faktorene som inngår i valget om hvem som skal attestere rapporten, samt Manetti & Becattis (2009) artikkel som analyserer ISAE 3000 som benyttes som rammeverk under attestering av bærekraftsrapporter (Andon et al., 2015, s. 1408). Disse artiklene blir diskutert nærmere i de neste avsnittene. Andon et al. (2015) kommer frem til i sin artikkel at det er i ytterkantene av regnskap- og revisjonsfaget at endringene på feltet skjer. Utvidelsene av hva et revisjonsselskap gjør er naturlige veier å gå for selskapene og ikke tilfeldige områder som selskapene vil prøve ut (Andon et al., 2015, s. 1420). Med det mener Andon et al. (2015) at revisjonsselskaper utvider sine tjenester til tjenester som ligner det de allerede tilbyr.

Manetti & Becatti (2009) tar for seg ISAE 3000. De ser også på hvem som får rapportene sine revidert og om dette skjer med revisorer eller spesialister. De kritiserer attestering av bærekraftsrapporter ut fra standpunktet at GRI standardene tillater at deler av rapporten som blir attestert skjer med høy grad av sikkerhet, mens andre deler av rapporten blir attestert med moderat grad av sikkerhet. De mener det gjør det vanskelig for brukerne å forstå hva som er gjort og hva som menes i attesteringen (Manetti & Becatti, 2009, s. 295). Manetti og Becatti (2009) ønsker med sin artikkel å sette søkelys på forbedringsområder i ISAE 3000. Noen av disse punktene er å standardisere innholdet i attesteringene, i større grad åpne for at eksterne eksperter skal kunne være med i attesteringene og være tydeligere på hvilket nivå delene av rapporten er attestert på (Manetti & Becatti, 2009, s. 297). Det må nevnes at artikkelen er skrevet med utgangspunkt i at revisjonsteam involverer eksterne eksperter, ikke spesifikt at andre spesialister skal attestere hele rapporten uten revisjonsteamet.

Artikkelen til Manetti & Toccafondis (2012) ser på å bygge opp attesteringen med interessentene i tankene og mener dette gjøres i for liten grad. De ser også på forskjellene mellom revisorer og spesialister i attesteringene. I artikkelen tas det utgangspunkt i rapporter som har oppnådd en karakter på A+ på skalaen til GRI. To tredjedeler av spesialistene som attesterer bærekraftsrapporter kom med forslag til forbedringer i rapporten. Rådgivning var mindre utbredt blant revisjonsselskapene, som kun gjorde det for halvparten av attesteringene (Manetti & Toccafondis, 2012, s. 369). På den annen side sa tilnærmet alle attesteringene gjort av revisjonsselskaper klart hvilke mål og grenser de hadde for attesteringen, mens 70 prosent av spesialistene gjorde det samme (Manetti & Toccafondis, 2012, s. 369). Av de testede attesteringene var det kun 10 prosent som ikke eksplisitt sa hvilke standarder de brukte som

grunnlag for attesteringen, men alle disse var gjort av spesialister (Manetti og Toccafondi, 2012, s. 370). Ut fra analysene i undersøkelsen kom det frem at revisjonsselskaper i større grad involverer interessenter gjennom konsultasjoner. Det var totalt 16 av 161 attesteringer som ikke nevnte konsultasjon med noen interessenter. Av disse 16 var 13 av dem spesialister og 3 var revisjonsselskaper (Manetti & Toccafondi 2012, s. 371).

I forskning gjort av Perego (2009) gjøres matematiske undersøkelser for å se på hvilke faktorer som er med på å bestemme valg av hvem som skal attestere bærekraftrapporten. Han kommer frem til at det er vanligere å velge «de 4 store» i land med mindre sikkert styresett, mens «de 4 store» gir høyere grad av sikkerhet på sin attestering (Perego, 2009, s. 420). Spesialister gir derimot flere råd og veiledning i sin attestering (Perego, 2009, s. 423). Grunnen til det er ifølge Perego at omdømmet til selskapene blant «de 4 store» kan fungere som styresett når lovene i landet ikke er gode nok til å ta hånd om det på egen hånd (Perego 2009, s. 422). Perego fant også i sine undersøkelser at attesteringer fra «de 4 store» blir sett på som å ha høyere grad av kvalitet knyttet til formatet på attesteringen og utarbeidelsen av den (Perego, 2009, s. 423).

Funnene i undersøkelsen til Perego (2009) er i tråd med funnene til Manetti og Toccafondi (2012), ved at begge artiklene kom frem til at spesialister oftere ga råd om forbedringer i rapporten. Peregos (2009) funn av at revisjonsselskaper har høyere kvalitet knyttet til utarbeidelse og formatering av attestasjonen er i tråd med Manetti og Toccafondis (2012) funn av at revisjonsselskapene i deres undersøkelse oftere satt eksplisitte mål og avgrensninger i sine attestasjoner. Forskjellene mellom revisjonsselskaper og spesialister som attesterer bærekraftrapporter virker å være sammenlignbare på tvers av studier, og ettersom det er forskjeller kan det tale for at Manetti og Becattis (2009) ønske om mer standardisering av attesteringen er nødvendig for å minske forskjellene.

2.4.3 Taksonomi

I en rapport fra den Europeiske kommisjon blir det gått i dybden på hvordan man definerer kravene som må oppfylles for å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet (Canfora et al., 2021). Rapporten diskuterer arbeidet som ligger bak den første «delegated act» som trådte i kraft fra januar 2022. Dette er tilleggsbestemmelser fra EU kommisjonen som har til formål å utfylle eksisterende lovgivning (Europalov, u. d.). Hovedområdet for tilleggsbestemmelsen er å i større grad definere hva som menes med «vesentlig bidrag til begrensning av

klimaendringer» som blir nevnt i artikkel 10 i taksonomiforordningen (Canfora et al., 2021, s.3; EU 2020/852, artikkel 10).

Rapporten til Canfora et al. (2021) trekker frem hvilke kriterier som må oppfylles for å være i tråd med taksonomien (Canfora et al. 2021, s. 7). I rapporten blir det beskrevet ulike måter en aktivitet kan gi et vesentlig bidrag til begrensning av klimaendringer. Det blir presisert at en aktivitet gir et vesentlig bidrag dersom den enten forbedrer tilstanden til miljøet, reduserer presset på miljøet, eller gjør det mulig for en annen aktivitet å oppnå en av de to måtene (Canfora et al., 2021, s. 8). Artikkelen trekker frem syv mulige måter å definere kriteriene for at aktiviteten skal gi et vesentlig bidrag (Canfora et al., 2021, s. 10).

1. Innvirkningsbasert tilnærming: Tilnærmingen går ut på å se på konteksten rundt aktiviteten og se i hvilken grad den utgjør et press på miljøet.
2. Ytelsesbasert tilnærming: Denne tilnærmingen ser på en gitt terskelverdi og dersom man er over denne verdien vil aktiviteten kvalifisere til å betegnes som en bærekraftig aktivitet. Forskjellen fra den innvirkningsbaserte tilnærmingen er at den ikke tar hensyn til konteksten til aktiviteten og kun ser på en terskelverdi.
3. Best i klassen: Her starter man med noe som er objektivt målbart på tvers av selskaper i bransjen, og dersom man er blant de 10 prosent beste kan man kalle aktiviteten bærekraftig. Med denne tilnærmingen kan du ha en aktivitet som er negativ for miljøet, men fortsatt er definert som bærekraftig så lenge den er bedre enn de selskapene du sammenlignes med.
4. Relativ forbedring: Med denne tilnærmingen må man måle en aktivitet over tid, og dersom den forbedres med en gitt prosent i løpet av perioden vil den kunne defineres som bærekraftig.
5. Praksisbasert tilnærming: Gjennom denne tilnærmingen vil aktiviteten bli definert som bærekraftig dersom den følger gitte kriterier som beskriver hvordan man skal gjennomføre aktiviteten.
6. Prosessbasert tilnærming: Her blir det laget en rekke kvalitative prosessbaserte steg spesifikt til aktiviteten som må gjennomføres for å bli definert som bærekraftig. Denne tilnærmingen er ment for aktiviteter som ikke er mulig å måle kvantitativt.
7. Aktivitetens natur: Med denne tilnærmingen må aktiviteten gjennomføres etter nøyaktig beskrivelse og omfang, som blir godkjent og man trenger da ikke forholde seg til kvantitative eller kvalitative mål for å bli definert som bærekraftig.

Som beskrevet over er det en rekke måter å bli definert som en bærekraftig aktivitet. Dersom det er mulig å bruke kvantitative tilnærminger skal dette gjøres og man bestemmer tilnærming per aktivitet (Canfora et al., 2021, s. 25). Ambisjonsnivået og terskelverdiene som skal settes i de ulike tilnærmingene settes som oftest på bakgrunn av hvilket nivå som skal til for å være i tråd med Paris-avtalen som har som mål å holde gjennomsnittstemperaturen på jorden under 1,5 grader høyere enn preindustrielle nivåer (Canfora et al., 2021, s. 25).

En artikkel fra Lucarelli et al. (2020) ser på trendene for publisering av vitenskapelige artikler de siste 30 årene som omhandler de seks punktene for bærekraftige aktiviteter i taksonomien. Taksonomien er nyere enn mange av artiklene Lucarelli et al. (2020) ser på, men artiklene handler likevel om de aktivitetene taksonomien beskriver. Artikkelen tar for seg to hovedpunkter. Det første punktet er antallet artikler som er skrevet om taksonomirelaterte temaer de siste tretti årene. Forskningen på feltene taksonomien legger vekt på, altså de som er nevnt i EU 2020/852 artikkel 9, er:

- a) begrensning av klimaendringer
- b) tilpasning til klimaendringer
- c) bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser
- d) omstilling til en sirkulær økonomi
- e) forebygging og begrensning av forurensning
- f) beskyttelse og restaurering av biologisk mangfold og økosystemer

Alle områdene har hatt en økning i antallet artikler siden 1990, hvor området som har økt mest er forskning på bærekraftig bruk av vann- og havressurser (Lucarelli et al., 2020, s. 7). Basert på forskningen til Lucarelli et al. (2020) kan man anta at forskning på bærekraft har blitt mer utbredt de siste tretti årene. Gjennom sin forskning finner Lucarelli et al. (2020) ut at EUs taksonomiforordning er bevisbasert i sin tilnærming til standardsetting ettersom den utarbeider standarder på grunnlag av de områdene som har vært viktig for forskningen på bærekraft (Lucarelli et al., 2020, s. 16). Studien mener dette er viktig fordi de også finner en sammenheng mellom nedgang i klimagassutslipp og økning i antall vitenskapelige artikler knyttet til bærekraft (Lucarelli et al., 2020, s. 16). Med andre ord tar taksonomien nytte av en stadig økende trend innenfor bærekraftsrapportering når de utarbeidet standardene som forsterker innovasjonen som allerede har begynt på bærekraftsområdet (Lucarelli et al., 2020, s. 16).

Kapittel 3 Metode

3.1 Teoretisk tilnærming

For å bestemme hvilken metode som passer best til problemstillingen må man se på teoriene som står sentralt i metodikk. Metode er fremgangsmåten man velger for å samle inn empiri til bruk i en undersøkelse (Jacobsen, 2015, s. 24). For å finne den best egnede fremgangsmåten må man ta utgangspunkt i ontologi, som er læren om hvordan verden faktisk ser ut, og epistemologi, som er læren om kunnskap og i hvilken grad man klarer å tilegne seg kunnskap om verden. Det er i hovedsak to ulike retninger som tar for seg forholdet mellom epistemologi og ontologi, nemlig den positivistiske tilnærmingen og den fortolkningsbaserte tilnærmingen (Gripsrud et al., 2016, s. 16)

Den positivistiske tilnærmingen tar utgangspunkt i at det finnes noen objektive lover om hvordan verden fungerer. Disse lovene kan studeres på en nøytral måte og gjennom dette vil man få kunnskap om hvordan virkeligheten i realiteten er (Gripsrud et al., 2016, s. 16). De sentrale aspektene i denne tilnærmingen er å måle det som er målbart og se på sammenhengene mellom disse. Av den grunn passer kvantitative metoder best til denne tilnærmingen (Gripsrud et al., 2016, s. 18). På den annen side finnes den fortolkningsbaserte tilnærmingen. Tilhengerne av denne retningen mener det ikke finnes noen endelige lover om den sosiale virkeligheten da denne endrer seg kontinuerlig. Samfunnsmessige konstruksjoner er fenomener som endrer seg over tid og baserer seg på hvordan mennesker tenker og føler om de ulike relasjonene rundt seg. Under dette betyr det også at alle mennesker har sin unike fortolking av hvordan virkeligheten rundt seg er (Gripsrud et al., 2016, s. 17). Da denne retningen tar utgangspunkt i menneskets tanker er kvalitative metoder best egnet i denne tilnærmingen (Jacobsen, 2015, s. 28). Etersom min studie tar for seg menneskers opplevde kvalitet rundt bærekraftsrapportering og menneskeskapte regelverk knyttet til dette vil en fortolkningsbasert tilnærming være best egnet til å bruke.

Videre er det to ulike metoder for å tilegne seg data og utforme en teori om det man finner. Induktiv metode bygger på å «gå fra empiri til teori» (Jacobsen, 2015, s. 29). Det vil si at forskere som bruker denne metoden undersøker virkeligheten med et tilnærmet åpent sinn, for så å utforme en teori som i høyest mulig grad passer med det de har observert. På den annen side ligger deduktiv metode som går fra teori til empiri. Deduktiv metode går ut på å lage en teori om hvordan man tror et fenomen er, for så å observere om dette er tilfellet (Jacobsen,

2015, s. 25). Taksonomien er et nytt felt innen bærekraftsrapportering og det finnes ikke så mye teori på området enda. Da målet også er å tilegne kunnskap om emnet er oppgaven av den utforskende sorten. Som følge av disse momentene er det ingen klare hypoteser som skal forsøkes bevist eller motbevist, men heller en problemstilling med tilhørende forskningsspørsmål som gir en retning for forskningen. I studien passer det dermed best å benytte seg av induktiv metode.

3.2 Forskningsdesign

Målet med forskningsdesign er å velge det designet som er best egnet til å belyse problemstillingen man har valgt (Jacobsen, 2015, s. 89). Når man har et stort antall enheter i populasjonen, men ikke har tid og ressurser til å undersøke alle kan man benytte seg av en utvalgsundersøkelse. Populasjonen i denne oppgaven er alle selskaper som blir påvirket av EUs taksonomiforordning. Dette gjelder både de selskapene som må rapportere etter taksonomien, og de tredjepartene som skal attestere informasjonen rapportene kommer med. Som navnet tilsier kan man i en utvalgsundersøkelse ta et utvalg fra populasjonen og undersøke disse (Jacobsen, 2015, s. 106). Innenfor utvalgsundersøkelser finner vi «små N-studier». Dette er studier med et lite utvalg sammenlignet med populasjonen og da mitt forskningsprosjekt kun har 7 enheter vil det gå under dette forskningsdesignet. Studien tar sikte på å utforske et spesifikt fenomen, nemlig behandlingen av bærekraftinformasjon som følge av EUs taksonomiforordning. Utvalgene er gjort for å i best mulig grad forklare fenomenet fra ulike perspektiver, samt øke informasjonen rundt fenomenet (Jacobsen, 2015, s. 106). Metoden som er brukt for å innhente informasjon om fenomenet er åpne dybdeintervjuer. Intervjuguiden som ble brukt under intervjuene er vedlagt under denne oppgaven.

3.3 Datainnsamling

I dette delkapittelet redegjøres det for metodene som er brukt til datainnsamling i forskningsprosjektet. Først vil utvalgsprosessen bli presentert, så vil det gås i dybden på personlig intervju da dette er metoden som er valgt for datainnsamling.

3.3.1 Utvalg

I forbindelse med datainnsamlingen var det nødvendig å gjøre et utvalg da populasjonen var for stor til å undersøkes i sin helhet. Ettersom valget for metode falt på dybdeintervjuer, som er en

form for kvalitativ metode, var det nødvendig å snakke med de personene i selskapet som var mest egnet til å svare på problemstillingen. På bakgrunn av dette ble det valgt ansatte gjennom et ikke-sannsynlighetsutvalg (Gripsrud et al., 2016, s. 174). Alle personene som ble intervjuet jobber i Norge selv om selskapene i mange tilfeller er internasjonale. Dette var viktig da undersøkelsen tar sikte på det norske markedet. For å sikre at problemstillingen og de tilhørende forskningsspørsmålene ble diskutert med de det gjaldt ble populasjonen delt inn i to grupper.

Den første gruppen er revisjonsselskaper og andre uavhengige tredjeparter som jobber med å attestere bærekraftinformasjon. Denne gruppen var nødvendig for å kunne svare på forskningsspørsmål 3 om hvordan taksonomien påvirker attestering av bærekraftsrapporter. Den andre gruppen er selskaper som skriver bærekraftsrapport og som vil bli underlagt EUs taksonomiforordning. Denne gruppens hovedformål i undersøkelsen var å belyse forskningsspørsmål 2 om hvordan taksonomien påvirker selskapers bærekraftsrapportering. Begge gruppene er produsenter av bærekraftinformasjon gjennom enten utarbeidelse eller attestering, og begge gruppene jobber aktivt innenfor områdene som taksonomien vil ta for seg. De første forskningsspørsmålet om taksonomien ville øke opplevd kvalitet for produsentene av bærekraftsrapporter vil bli forsøkt besvart av begge gruppene. Innenfor gruppene ble det valgt respondenter gjennom et bekvemmelighetsutvalg ved at det ble tatt utgangspunkt i personer jeg hadde kontaktinformasjon på i selskaper jeg visste oppfylte kravene til taksonomien (Jacobsen, 2015, s. 302). Videre henviste disse personene meg til bærekraftansvarlige i selskapet. Dermed vil det være større sjanse for at personene som blir intervjuet vil kunne svare på spørsmålene som blir stilt.

Den første populasjonen er uavhengige tredjeparter som jobber med attestering av bærekraftinformasjon på vegne av selskaper. Uavhengige tredjeparter inneholder både revisjonsselskaper og selskaper som utfører attestasjon av bærekraftsrapporter som en tjeneste. Selskap som leverer slike tjenester, men som ikke er revisjonsselskap blir i denne oppgaven omtalt som andre uavhengige tredjeparter. Dette er på bakgrunn av at de fortsatt er en uavhengig tredjepart som utfører attestasjonstjenester, men de har ikke de samme kvalifikasjonene og kravene til regulering som revisjonsselskapene har og det er dermed viktig å skille dem fra hverandre når de blir diskutert. Når både revisjonsselskap og andre uavhengige tredjeparter blir diskuteres som en gruppe vil de bli referert til kun som tredjeparter da alle er en tredjeparter som utfører attestasjoner.

Det er viktig å få tredjepartenes synspunkt på det nye regelverket ettersom disse skal jobbe ut fra de samme forutsetningene som selskapene skal gjøre. De vil også se taksonomien fra et potensielt annerledes perspektiv ettersom de skal etterprøve informasjonen istedenfor å utarbeide den. Å intervju revisorer og andre som attesterer selskapenes informasjon gir også en mulighet til å avdekke hvor klare selskapene er for det nye rammeverket fra en mer objektiv kilde da ansatte i selskaper som jobber med bærekraftsrapportering vil stå i fare for å legge frem informasjonen på en måte som er mer til fordel for selskapet enn det virkeligheten er. De vil da ha en god mulighet til å svare mer objektivt på dette da de har kunnskap om bærekraftinformasjonen til selskapene.

De valgte respondentene ble kontaktet på e-post og fikk tilsendt informasjon om studien, en intervjuguide (vedlegg 2 og 3) og informasjon om deres rettigheter som respondent i studien. Av de som ble kontaktet samtykket alle til intervju etter å ha beskrevet hva undersøkelsen gikk ut på. I tabell 3.1 under er det en oppstilling over de respondentene som representerte selskaper som utarbeider en bærekraftrapport for sitt selskap.

Respondent	Stillingstittel	Navn i teksten	Erfaring
Tredjepart 1	Senior Manager	T1	25 år
Tredjepart 2	Senior Sustainability Consultant	T2	7 år
Tredjepart 3	Seniorrådgiver	T3	Over 40 år
Tredjepart 4	Assistant manager	T4	5 år
Tredjepart 5	Senior Manager	T5	6-7 år
Tredjepart 6	Senior Associate	T6	2 år
Tredjepart 7	Director	T7	24 år

Tabell 3.1 Utvalg tredjeparter

Tredjepart 3 er i en rådgiverrolle for i hovedsak revisjonsselskaper, men også andre uavhengige tredjeparter som utfører attestasjoner av bærekraftrapporter. Denne tredjeparten er tatt med på bakgrunn av sin ekspertise om bransjen som helhet, samt sin kunnskap om taksonomien som selskapene skal rapportere etter. Selv om personen ikke har samme jobb som de resterende tredjepartene har det i denne sammenhengen vurdert som mest hensiktsmessig å ta med personen som en del av tredjepartene. Bakgrunnen for det er at personen har inngående

bransjekunnskap både om arbeidet som diskuteres i denne oppgaven i form av attesting, men også det faktum at personen kjenner godt til selskapene som utfører slik attesting og diskuterer de momentene som tas opp i denne oppgaven inngående med selskapene jeg har intervjuet.

Tredjepart 4 består av flere personer, men de blir i resten av oppgaven behandlet som en tredjepartsrepresentant ettersom det ikke blir differensiert hvem av personene som sier hva og alle er representanter for den samme tredjeparten. Intervjuet varte like lenge som med de andre respondentene.

Populasjon nummer to er bærekraftsansvarlige ansatte. Det vil si de som til daglig jobber med bærekraft i selskapet og i en eller annen form har ansvar for bærekraftsrapporten til selskapet.

Respondent	Stillingstittel	Navn i teksten	Erfaring i bransjen
Selskap 1	Ethics and compliance officer for Norge	S1	20 år
Selskap 2	Konserndirektør for bærekraft og kommunikasjon	S2	10 år
Selskap 3	Miljørådgiver	S3	Over 20 år

Tabell 3.2 Utvalg selskaper

3.3.2 Personlig intervju

Det individuelle intervjuet med åpne spørsmål er den mest brukte formen for datainnsamling innenfor kvalitativ metode (Jacobsen, 2015, s. 145). Åpne spørsmål hjelper med å få svar på forskningsspørsmålene i undersøkelsen ved at personer som kan noe om temaene, og som i det daglige forholder seg til taksonomien, forklarer sine tanker rundt den. På den måten vil det komme frem nye synspunkter og poenger som er med på å utvide kunnskapen på feltet. Tradisjonelt sett har personlig intervju blitt foretatt gjennom samtaler ansikt til ansikt mellom intervjuer og intervjuobjektet. Med fremskrittene som er gjort i teknologien de siste årene har det blitt lettere å gjennomføre intervjuer over videokonferanser. Slike intervjuer var likevel ikke vanlig før Covid-19 pandemien i 2020 brøt ut. Fordelen med intervjuer over internett er at intervjuer slipper å finne et egnet sted til intervjuet, og begge parter slipper i tillegg reisekostnadene knyttet til å komme seg til de ulike intervjuene. Fra forskeren sin side har video

den fordelten at man kan få med seg ansiktsuttrykk og kroppsspråk (Saunders et al., 2019, s. 416). Video er i tillegg med på å minimere skillet mellom digitale og ansikt til ansikt intervjuer som hjelper til med å skape en dialog som flyter bedre. På den annen side finnes det også negative sider ved digitale intervjuer. Det kan være dårlig forbindelse eller annen bakgrunnsstøy som gjør det vanskelig å høre hva intervjuobjektet sier, og det kan være vanskeligere å oppfatte kroppsspråk og annen ikke-verbal kommunikasjon (Jacobsen, 2015, s. 149). Uavhengig om intervjuet gjennomføres over internett eller ansikt til ansikt karakteriseres det av at de to partene har en dialog og dataene blir samlet inn i form av ord og setninger. Disse dataene kan bli notert ned underveis eller tatt opp på en diktafon. Diktafonen har den fordelten at man får sitert intervjuet ordrett etter å ha transkribert det. Forskningsprosjektet har benyttet seg av personlig intervju da dette er godt egnet til å gå i dybden på noen få enheter for å få en forståelse av tema. Det har likevel sine ulemper ved at det blir mye data som senere skal samles og kategoriseres (Jacobsen, 2015, s. 153). For å strukturere intervjuet har det blitt benyttet en intervjuguide (Vedlegg 2 og 3) som kan kategoriseres som svært åpen, men med sterk strukturingsgrad. Det vil si at den kun har åpne svar, men har en fast rekkefølge på spørsmålene som blir stilt og et overordnet tema for alle spørsmålene (Jacobsen, 2015, s. 150). Ifølge Saunders et al. (2019, s. 445) vil dette øke sannsynligheten for at respondentene gir detaljerte svar da de kan reflektere over spørsmålene underveis i samtalen mens de tenker høyt.

3.3.3 Intervjuguide

For å strukturere intervjuene ble det utarbeidet en intervjuguide (Vedlegg 2 og 3). Intervjuguiden inneholder tema og spørsmål som var viktig å få frem under intervjuene. Denne ble sendt til respondentene i forkant av intervjuet slik at de kunne gjøre seg mer kjent med tema og reflektere over svarene sine før intervjuet. Intervjuguiden er ment som en oversikt over temaene som skal gjennomgås for å sikre at alle disse temaene blir tatt opp (Jacobsen, 2015, s. 150; Saunders et al., 2019, s. 438). Spørsmålene i intervjuguiden ble utarbeidet med tanke på eksisterende teori som ble diskutert i kapittel 2.3 og 2.4, og formulert som åpne spørsmål for å minimere sjansen for korte ja/nei svar. Ved utarbeidelse av en intervjuguide, og spesielt en guide med sterk strukturingsgrad, er det en fare for at intervjueren lukker datainnsamlingen gjennom å kun holde seg til guiden og dermed unnlate å fange opp annen viktig informasjon (Jacobsen, 2015, s. 149). For å minimere dette problemet ble det forsøkt å stille oppfølgingsspørsmål der intervjuobjektet kom med informasjon som var ukjent eller der svarene ikke var utfyllende. Til slutt ble det stilt spørsmål om intervjuobjektet ville legge til noe

som ikke var blitt nevnt enda i et forsøk på å få med eventuell ny informasjon som ikke var fanget opp i litteraturanalysen.

3.3.4 Intervjuet

Alle intervjuene ble gjennomført ved bruk av teams hvor respondentene hadde på både lyd og bilde. Det ble tatt opptak av lyd med en diktafon som gjør det lettere å sitere respondentene ordrett og analysere konteksten til det de sier i etterkant da man har hele samtalen i sin helhet. Ulempen med datainnsamling gjennom lydopptak er at datamengden blir veldig stor og det er deler av svarene som ikke er relevante for problemstillingen (Jacobsen, 2015, s. 157). Alle respondenter fikk informasjon på forhånd om at intervjuet ville bli tatt opp og ingen motsatte seg dette.

Intervjuene varte fra 45 minutter til 1 time. Dette er tett opp mot det Jacobsen mener er en gunstig lengde på intervjuer, men han presiserer også at det ikke finnes en fasit på dette (Jacobsen, 2015, s. 154). Respondentene fikk svare så lenge de ønsket på hvert spørsmål og det følte dermed ikke som at intervjuet var for kort. Intervjuene startet med spørsmål om respondentens bakgrunn, samt en liten innføring i hva oppgaven gikk ut på. Videre ble det stilt generelle spørsmål om bærekraftsrapportering for å varme opp respondenten til å prate mer åpent og ikke låse seg (Jacobsen, 2015, s. 156). Videre ble hoveddelen av intervjuet delt i to deler, hvor den første handlet om respondentens meninger og tanker rundt EUs taksonomi, mens den andre delen gikk på selskapets bærekraftsrapportering eller tredjepartens attestering av bærekraftinformasjon avhengig av hvem som ble intervjuet. Intervjuet ble avsluttet med å spørre om de ville legge til noe som de ikke følte de hadde fått godt nok frem (Jacobsen, 2015, s. 159).

3.4 Bearbeidelse og analyse av data

Intervjuene ble transkribert manuelt for å kunne sammenligne og analysere svarene som ble gitt. Transkriberingen ble gjort så ordrett som mulig for å kunne sitere respondenten, men det ble også skrevet en kortfattet versjon av svaret på hvert spørsmål for å kunne få en oversikt og se likhetstrekk mellom de ulike respondentene. Alle intervjuene ble skrevet på bokmål for å sikre anonymiteten til de som snakket dialekt. Svarene ble videre kategorisert for å kunne sammenligne hva de ulike respondentene mente om hvert enkelt tema (Jacobsen, 2015, s. 207).

Alle svar fikk en bokstav og et tall for å holde oversikt over hvem som svarte hva samtidig som det holder respondentene anonyme. Disse er står i tabell 3.1 og 3.2 under «navn i teksten».

3.5 Datakvalitet

Opp gjennom årene har det vært uenigheter innenfor fagkretsen rundt begrepene validitet, også kalt gyldighet, og reliabilitet, også kalt pålitelighet i sammenheng med kvalitativ metode. David Silverman mente i 1993 at «gyldighet er viktig uansett ens teoretiske innfallsvinkel, eller bruk i kvantitative eller kvalitative data.» (Jacobsen, 2015, s. 227). På den annen side har Tove Thagaard i 1998 ment at man kan se bort fra disse begrepene innenfor kvalitativ metode da de står for en positivistisk tilnærming, som normalt sett er knyttet til kvantitativ metode (Jacobsen, 2015, s. 227; s. 25). Validitet og reliabilitet er likevel blitt vurdert i denne oppgaven på tross av uenigheter knyttet til viktigheten av begrepene. Dette er gjort for å i større grad kunne si noe om kvaliteten på dataene som er samlet inn. Validitet blir ofte delt inn i intern validitet og ekstern validitet, og alle tre begrepene blir diskutert under.

3.5.1 Intern validitet

Intern validitet går ut på om resultatene fra undersøkelsen oppfattes som riktige. Dette handler om i hvilken grad studieobjektene gir en sann representasjon av virkeligheten, om man har snakket med de riktige kildene, og om de konklusjonene man trekker fra kildene gjenspeiler virkeligheten (Jacobsen, 2015, s. 228-229). Man kan ha de riktige kildene, men likevel få svar som ikke samsvarer med virkeligheten da det kan forekomme dårlig formulerte spørsmål eller respondenten kan ha insentiver til å holde tilbake informasjon fra forskeren (Jacobsen, 2015, s. 230).

I utvalget av respondenter er det bærekraftansvarlige i ulike selskaper, rådgivere og sertifiserte verifisere av bærekraftinformasjon. Utvalget anses å ha en god innsikt og kunnskap om bærekraftsrapportering og attestering, men det er likevel en mulighet for at andre ansatte i selskapene som ble kontaktet kunne svart mer utfyllende eller annerledes og dermed endret deler av resultatene. Ettersom bærekraftsrapportering frem til nå i stor grad gjøres frivillig av selskapene fordi det er sett på som det riktige å gjøre, er det mulig noen av respondentene kan være mer positive til egen bærekraftsrapportering enn de i virkeligheten er. Bærekraftsrapportene til selskapene som svarte har blitt brukt som sammenligningsgrunnlag og

flere av selskapene fikk hele eller deler av bærekraftrapporten verifisert av en uavhengig tredjepart.

Informasjon fra flere uavhengige kilder har blitt brukt i arbeidet med forskningsprosjektet. Da de ulike kildene forklarer problemstillingen fra ulike perspektiver vil det hjelpe til med å gi høyere validitet til forskningsprosjektet ettersom den totale informasjonen som gis av kildene er den riktige beskrivelsen av fenomenet. Dette gjelder uavhengig av om beskrivelsen går mot konvergens (enighet) eller divergens (uenighet) (Lincoln & Guba, 1985, s. 184-185). For å validere funn har det blitt foretatt en uavhengig analyse av dataene gjort av forskeren selv (Jacobsen, 2015, s. 234)

3.5.2 Ekstern validitet

Ekstern validitet går ut på om funnene i undersøkelsen kan generaliseres til resten av populasjonen. Hensikten med kvalitativ metode er som regel ikke å generalisere svarene man finner, men heller få en dypere forståelse av fenomenet som undersøkes (Jacobsen, 2015, s. 237). Halvparten av tredjepartene som har utført attesteringer av bærekraftrapportene fra selskaper på hovedindeksen til Oslo børs per 2020 er representert i utvalget i denne undersøkelsen og kan dermed ses å være et relativt godt representativt utvalg (Akselberg, 2021, s. 38). Utvalg 2 derimot er ikke godt nok representert til å kunne generaliseres på en fornuftig måte da populasjonen her er alle selskaper som blir påvirket av taksonomien, anslagsvis rundt 1700 selskaper (Deloitte, 2022, s. 35), og det i denne undersøkelsen kun har blitt foretatt intervjuer av 3 av dem. Kun selskaper som er store nok til å måtte rapportere etter EUs taksonomi har blitt vurdert til intervju da mindre selskaper ikke vil bli påvirket av de nye reglene. På tredjepartsiden er det kun de selskapene som har verifisert bærekraftinformasjon på Oslo børs ble vurdert til utvalg 1 (Akselberg, 2021, s. 38). På bakgrunn av at dette er en kvalitativ undersøkelse er det vanskelig å generalisere funnene. Likevel er det en mulighet for å finne trender i svarene som kan være verdt å utforske nærmere.

3.5.3 Reliabilitet

I forrige delkapittel ble validiteten til resultatene sett på, men det er også viktig å ta for seg reliabiliteten til resultatene. Det vil si i hvilken grad funnene i undersøkelsen er pålitelige. Måter påliteligheten kan bli lavere på er om intervjuobjektene i stor grad påvirkes av forskeren. Den andre veien blir undersøkelsen mer pålitelig, altså har en høyere reliabilitet, dersom

intervjuobjektet blir mindre påvirket av forskeren (Jacobsen, 2015, s. 225). Måter forskere kan påvirke intervjuobjektene på er blant annet gjennom hvilke stimuli og signaler objektet blir utsatt for. På bakgrunn av dette er det viktig å behandle alle respondentene likt og utføre undersøkelsen på samme måte med alle for å opprettholde sammenligningsgrunnlaget mellom respondentene. I et personlig intervju slik som er valgt i denne undersøkelsen er det spesielt to former for stimuli som er viktig med tanke på reliabiliteten, nemlig intervjueffekten og konteksteffekten.

Intervjueffekten handler om i hvilken grad kroppsspråket og væremåten til forskeren påvirker respondenten. I alle intervjuene som ble gjennomført forsøkte forskeren å holde seg profesjonell og interessert uten å være for energisk. Forskeren prøvde også å i så stor grad som mulig la respondenten snakke fritt om temaet.

Konteksteffekten handler på sin side om hvor intervjuet gjøres og om det er i en naturlig eller kunstig kontekst. Alle intervjuer som ble gjennomført i denne undersøkelsen ble gjort over videosamtale da det ikke var mulig å gjøre dem fysisk. Dette var det nærmeste det var mulig å komme en naturlig kontekst for respondentene da fikk være på sin egen arbeidsplass mens de gjennomførte intervjuet.

For å sikre god reliabilitet i undersøkelsen er det viktig at alle respondentene tolker spørsmålene på samme måte. Gjennom undersøkelsen kom det frem at noen respondenter tolket ordet bærekraft noe videre enn andre. Noen tolket det som temaer knyttet til klima og miljø, mens andre trakk inn sosialt ansvar og korrupsjon. Når dette skjedde valgte jeg å la dem snakke ferdig før jeg stilte oppfølgingsspørsmål knyttet til klima og miljø da dette var viktigst for undersøkelsen. Noen respondenter hadde også dypere forståelse av noen temaer enn andre, som gjorde arbeidet med analysen vanskeligere.

En annen faktor som påvirker reliabiliteten, er subjektiviteten hos forskeren. Subjektive vurderinger og tanker fra forskeren vil kunne påvirke hvilke temaer som blir snakket mest om på intervjuet og hvor spissede eller åpne oppfølgingsspørsmålene til intervjuobjektene er. I best mulig grad er det forsøkt å forholde seg objektiv gjennom intervjuet og under analysedelen i etterkant, men det er vanskelig å være sikker på at dette er gjennomført tilfredsstillende.

Reliabiliteten er også påvirket av forskerfeil. Forskerfeil er ifølge Saunders (2012, s. 192) feil i tolkning av dataene, slurv og feil i nedtegning av dataene. For å minimere faren for forskerfeil i undersøkelsen ble alle intervjuene tatt opp med diktafon og transkribert i sin helhet. Dette vil gjøre etterprøvbareheten til resultatene bedre og minimere faren for at forskeren har glemt noe fra intervjuet eller notert feil. Analysen av dataene etter transkribering vil være avhengig av noe skjønn når svarene skal tilordnes kategorier og de mest passende sitatene skal velges ut for å beskrive elementene i analysen. Her er det fare for feil fra forskerens side, men de er forsøkt minimert ved at veileder på undersøkelsen får se resultatene og diskutere eventuelle feil eller tolkninger.

3.6 Forskningsetikk og feilkilder

Et av de største etiske momentene knyttet til oppgaven er personvernet til de som ble intervjuet. Av den grunn ble det sendt inn en søknad til Norsk senter for forskningsdata (NSD), som ble godkjent med tanke på håndtering av personopplysninger. NSD har senere endret navn til Sikt. Som en del av prosessen til NSD ble det gitt en samtykkeerklæring med informasjon om oppgaven og deres rettigheter til alle som skulle intervjues, og denne ble godkjent av samtlige før intervjuet startet. Da svarene jeg får er de personlige oppfatningene til respondentene regnes ikke dette som personlig informasjon. For å sikre godt personvern i henhold til NSD, samt skjerme respondentene er alle svar blitt anonymisert i oppgaven.

Metoden for innsamling av data som ble brukt i oppgaven var intervjuer. Som en følge av dette satte jeg igjen med store mengder data som skulle kategoriseres og analyseres. For å få alle svarene inn i oppgaven ble de redusert, men samtidig med et ideal om å ha med det fullstendige svaret til respondenten. I en slik prosess er det likevel muligheter for å miste noe av det respondenten mente eller endre noe på argumentene deres. Det er dermed fare for at det ikke er fullstendige svar da hele svaret ikke alltid er gjengitt.

I oppgaven er det fare for visse feilkilder. En av dem er faren for å ikke ha funnet riktig person å intervju. Selv om det er gjort steg for å sikre at en person med mye kunnskap om temaet svarer på intervjuet er det fortsatt en sjanse for at andre i selskapet kan mer enn respondenten, eller at selskapet i seg selv som ble intervjuet ikke representerer normen i bransjen. En annen feilkilde er faren for misforståelser i løpet av intervjuet, eller på andre måter ikke oppfatte meningene til respondenten på en god måte. Intervjuene ble tatt opp med diktafon og

transkribert, men bakgrunnsstøy og tidvis dårlig internettforbindelse kan ha gjort at ord eller setninger ble utydelige og dermed gjengitt med feil. Et siste poeng å nevne er at man aldri kan få en konklusjon ettersom det er for mange selskaper som skal utarbeide taksonomirapporter til å kunne intervju alle, og det er kun meningene til en person i hvert selskap som kommer frem. Det nærmeste man kommer en konklusjon er å se om mange av svarene trekker i samme retning og komme med en antagelse ut fra dette.

Kapittel 4 Funn

I dette kapittelet presenteres funnene fra intervjuene som ble gjennomført i studien. Det ble gjort intervjuer av tre ulike selskaper som skal rapportere etter taksonomien, samt fire tredjeparter som på ulike måter jobber med attestering av bærekraftinformasjon. Funnene er delt opp etter de tre forskningsspørsmålene som ble formulert i kapittel 1.2.

4.1 Innledning

Første del av intervjuet gikk ut på å få en oversikt over hva respondenten tenkte rundt bærekraftsrapportering generelt og om de følte seg klare for taksonomien. Målet med de innledende spørsmålene var først og fremst å få respondenten til å snakke åpent og gjøre dem komfortable slik at de skulle fortsette å gi utfyllende svar senere i intervjuet. Denne delen var åpne spørsmål om respondentens egne meninger, som ikke endres av hvilken side av bærekraftsrapporteringen de er på.

Selv om alle tre selskapene som ble intervjuet jobber med bærekraftinformasjon i sitt selskap gjør de det på tre noe ulike områder. Alle disse tre er viktige for selskapene og har med bærekraftsrapporteringen å gjøre, men de vil kunne ha noe ulike synsvinkler og tanker om enkelte temaer da de vil trekke mot å svare på bakgrunn av det de jobber mest med.

Når det kommer til tredjepartene, hadde de også litt ulike utgangspunkt for å svare på spørsmålene i undersøkelsen. T1 hadde ikke deltatt på attestering av bærekraftinformasjon i praksis selv, mens T2 og T4 jobbet med attestering av ulike områder innenfor bærekraft. Her vil T2 og T4 kunne ha et mer praktisk syn på attestering og rapportering enn T1 da T1 ikke har den samme nærheten til temaet gjennom å ha verifisert selskapers informasjon tidligere slik som de andre har.

T3 på sin side er ikke en tredjepart som jobber direkte med å attestere bærekraftinformasjonen til selskaper. T3 er en rådgiver på feltet inn mot tredjepartene som arbeider med å attestere og jobber med å utarbeide reglene for attestering av bærekraftinformasjon. Personen er tatt med i undersøkelsen da de vil ha et mer objektivt syn på spørsmålene som stilles enn det de andre respondentene i undersøkelsen vil ha. De andre respondentene vil kunne bli fristet til å svare på en måte som gjør at selskapet de jobber i fremstår bedre enn de i virkeligheten er, men en person

som T3 vil ha en bedre oversikt over hvordan det ligger an på tvers av hele sektoren og vil kunne svare mer objektivt på hvordan det ligger an i bransjen.

Innledningen gikk videre ut på å høre de generelle tankene til respondenten rundt bærekraftsrapportering. Alle respondentene var enige i at bærekraftsrapportering var en viktig del av selskapenes rapportering og var viktig i tiden fremover. Likevel var det mange som trakk frem problemer med rapporteringen slik den har vært frem til nå, mens S3 fokuserte mer på fremgangen rapporteringen har hatt de siste årene.

Man har gått fra ord til mer og mer tall, mål og oppfølging. – S3

Det er fortsatt ganske krevende for selskaper å både forholde seg til, men ikke minst komme i gang, fordi det mangler gode standarder. – S2

S2 hadde et lignende synspunkt som flere av tredjepartene gjennom å mene at det var krevende å komme i gang. Dette var et noe mer negativt synspunkt enn de andre selskapene hadde.

Svarene viser god forståelse og innsikt i temaet om rapportering på bærekraftinformasjon da man har sett gjennom rapportene fra PWC (2022), Deloitte (2022) og TGG (2021) at det blir stadig mer oppmerksomhet rundt rapportering, som også øker mengden rapportering, noe som kan være vanskelig for selskapene å holde tritt med. I takt med at det blir mer rapportering blir det også en høyere bransjestandard (The Governance Group, 2021, s. 30). I tillegg kommer ytterligere standarder i form av blant annet taksonomien, som vil sette nye krav til selskapene.

Tredjepartene fokuserte i stor grad på de samme momentene. Alle respondentene var også her enige i at bærekraftsrapportering var nødvendig og bra, men også disse respondentene trakk frem forbedringsområder.

Det er selvfølgelig spennende å se at mange gjør det (rapporterer på bærekraft), og mange er ganske avanserte på rapportering, men det vi alltid ser er at generelt alle bruker svært ulike modeller for beregningene. – T2

Taksonomien vil forsøke å minske problemet T2 setter lys på i sitatet over. Når alle bruker ulike modeller blir det vanskelig, eller av og til helt umulig å sammenligne svarene man får fra

selskapene. Taksonomien tar sikte på å standardisere deler av rapporteringen og på den måten forbedre sammenligningsgrunnlaget gjennom å få alle selskapene til å rapportere på noen spesifikke nøkkeltall.

4.2 Taksonomien i dag

I delen som gikk spesifikt på hva respondentene mente om EUs taksonomiforordning ble det stilt en rekke spørsmål for å finne ut hva de tenkte om taksonomien og om de synes det var et godt rapporteringssystem de trodde på, og som kom til å gjøre det EU vil at det skal gjøre. I hele denne delen ble alle respondenter, både selskaper og tredjeparter stilt de samme spørsmålene. Grunnen til det er at taksonomien er lik for alle og man må sette seg inn i den på samme måte om man skal rapportere på den, være rådgiver for selskaper eller attestere informasjonen.

I forhold til de nye kravene som kommer i forbindelse med taksonomien har norske selskaper en vei å gå for å oppfylle de nye kravene som kommer. – T1

Det er en del virksomheter som må vekkes opp så de forstår hva som kommer til å treffe for neste år (...) Mye av det vi jobber med er rett og slett å få dem klare. Grunnen til at jeg sier at de ikke er klare er at tilgang på informasjon er langt ifra god nok. – T4

Ut fra sitatene over er flere av respondentene klare på at norske selskaper må jobbe hardt for å bli klare for taksonomien.

Når flere og flere selskaper blir underlagt taksonomirapporteringen, som vil skje gjennom EFRAGs rammeverk over de neste årene, er det et tydelig tegn på at myndighetene trekker i samme retning som produsentene når det kommer til ønsket om økt rapportering på bærekraft. EFRAG er en gruppe satt sammen på vegne av EU for å utarbeide et oppdatert rammeverk for bærekraftsrapportering som heter CSRD. CSRD kommer til å inneholde taksonomien, men det kommer også til å kreve bredere rapportering enn taksonomien gjør nå. Blant annet vil CSRD komme til å kreve attestering på bærekraftsrapportene, som per i dag er frivillig for selskapene (KPMG, u. å.).

Det er et kjempestort område som er på fremmarsj, som sannsynligvis vil bli like stort som finansiell rapportering i løpet av noen år, og som etterspørres av brukerne. – T3

For at vi skal nå utslippsmålene for 2030 og 2050, samtidig som vi ivaretar FNs bærekraftsmål for 2030, er næringsliv, myndigheter og det øvrige samfunnet avhengige av å trekke i samme retning. – T1

Alle selskapene hadde begynt å forberede seg på taksonomien, selv om S1 presiserte at de er et datterselskap av et utenlandsk konsern og hadde da fått beskjed av konsernledelsen at taksonomien var morselskapets oppgave som de ikke trengte å tenke så mye på. Likevel fortsetter S1 med å si at de indirekte må bidra til konsernet med taksonomirapporteringen.

Det er vanskelig å si hva som faktisk vil skje da ingen har rapportert på taksonomien før, men respondentene hadde flere tanker rundt endringer som kan komme fremover. Selskapene fokuserte i stor grad på sammenhengen mellom finansiell og bærekraftig informasjon.

Det vil være mer integrert i det finansielle. – S3

Jeg tror at man får en mye større bevissthet rundt at selskaper påvirker, ikke bare på den økonomiske siden, men også på mennesker og miljø. – S2

Tredjepartene på sin side var mer interessert i å snakke om utfordringene rundt rapporteringen og at selskapene måtte tilpasse seg det nye systemet. T1 nevner hvordan forretningsmodellene til selskapene vil bli påvirket av taksonomien og de andre rammeverkene som kommer, mens T2 snakket om finansieringen bak aktivitetene som man kan se av sitatet under.

Mange selskaper kommer til å finne nye muligheter å finansiere aktivitetene som er i samsvar med taksonomien. – T2

Det er på et helt nytt område og som ikke er helt enkelt å vite akkurat hva man skal rapportere på, så det er en ganske stor jobb å tilpasse seg det. – T3

Generelt synes jeg den er god, men det er krevende. – S3

Selv om taksonomien er krevende å rapportere på, vil ikke det nødvendigvis si at den ikke er god og klarer å gjøre det den prøver på, nemlig å få selskap til å få en oversikt over deres bærekraftige aktiviteter. Det sier derimot noe om hva som er oppfatningen i bransjen. Når noe er krevende er det vanskeligere å få selskaper til å rapportere på en god måte, men det vil samtidig bli en bedre og mer utfyllende rapportering dersom den fungerer slik EU ønsker.

Jeg håper at den kommer til å bli et verktøy for å bli bedre. Dessverre er det veldig vanskelig å utvikle krav som passer alle, og det finnes mange industrier som er ikke inkludert enda. –

T2

At det er mange industrier som fortsatt ikke er inkludert vil si at mange aktiviteter ikke er tilstrekkelig beskrevet i taksonomien enda. Av den grunn er de industriene som primært driver med aktiviteter som ikke er omtalt i taksonomien til en viss grad ekskludert ettersom de ikke kan finne ut hva som er bærekraftig og ikke av de aktivitetene de bedriver. De andre respondentene i undersøkelsen var mer direkte positive og synes det både var bra for å trekke kapitalen i en grønn retning (S2 og T3) og en god start for å bringe finans og bærekraft nærmere hverandre (T4).

Når det kom til hvordan respondentene tror taksonomien vil fungere i praksis var i hovedsak to problemområder som ble tatt opp av respondentene. Det første var at ikke alle sektorer var like godt dekket av taksonomien som nevnt ovenfor. Det andre problemet de hadde var at selskapene ikke har rapportert på taksonomien før og dermed ville komme til å slite med rapporteringen, både med tanke på å vite hva de skal gjøre, men det var også en fare for at rapportene ikke ville bli sammenlignbare i begynnelsen da selskapene ikke visste hvordan andre selskaper tolket taksonomien.

Ulempen med taksonomien er at den er detaljert og komplisert. Det får heller ikke med seg alle aktører, og hva med de som går fra mørkebrun til lysebrun aktivitet? – T1

T1 hadde i sitatet over en bekymring rundt selskaper som utfører aktiviteter som ikke er bærekraftige og som de mente ikke ble fanget opp av taksonomien selv om de blir mer bærekraftige enn de var tidligere. Denne problemstillingen vil bli fanget opp av en av flere tilnærminger fra Canfora et al. (2021). Dersom de er blant de bedre i sin bransje vil de fortsatt bli definert som bærekraftige aktiviteter, eller så kan de benytte seg av metoden for relativ

forbedring hvor de kun trenger å gjøre aktiviteten mer bærekraftig over tid, uavhengig av hvor negativ eller positiv effekten av aktiviteten er på miljøet.

Det mest fremtredende respondentene hadde å si om kravene for å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet var at kravene ikke alltid var presise og at de var svært krevende når man prøvde å bruke dem i praksis. Kravene det snakkes om i dette spørsmålet er de seks punktene EU har skrevet om i taksonomien. For å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet må man oppnå minst ett av punktene og samtidig ikke skade noen av de andre punktene i EU 2020/852 artikkel 9:

1. Begrensning av klimaendringer
2. Klimatilpasning
3. Bærekraftig bruk og beskyttelse av vann- og havressurser
4. Omstilling til en sirkulær økonomi
5. Forebygging og bekjempelse av forurensning
6. Beskyttelse og gjenopprettelse av biologisk mangfold og økosystemer

Det var store variasjoner i svarene som kom fra selskapene som ble intervjuet.

Selvfølgelig skal vi rapportere, og jeg tror ikke det er noe komplisert. – S1

De andre selskapene, både de som skal rapportere og tredjepartene, var mer tilbakeholdne enn S1 var i sitatet over. Resten mente det var mange problemer som kunne oppstå og mye som ville bli vanskelig å rapportere på. Totalt sett var de relativt enige om at noe ville bli greit å svare på, mens det vil være mye som blir svært vanskelig å finne ut av.

«Vi ser at det er noen kriterier som er enkle å innfri og andre som er nesten umulige.» - S3

«Mange av spørsmålene er kjempevanskelige å svare på, og er heller ikke veldig presise.» -

T2

«Noen av kravene er veldig vage og opp for tolkning.» - T4

Av sitatene over kan man også se at respondentene, på tvers av bransje mener det er et forbedringspotensial når det kommer til kravene selskapene skal rapportere på.

Etter hvert som taksonomien kommer inn i rapporteringen til mange selskap og interessenter ønsker å vite mer om bærekraftarbeidet til selskapene kan det være til hjelp å ha denne informasjonen på samme sted som den finansielle informasjonen, slik at man kan få et erhelhetlig bilde av selskapet. Integrerte rapporter har som formål å hjelpe med dette. Integrerte rapporter følger regelverket til «Integrated Reporting Framework» og går ut på å likestille finansiell informasjon og bærekraftig informasjon i årsrapporten (IIRC, u. å.). Selskapene var i hovedsak mest opptatt av at kvaliteten på bærekraftinformasjonen i rapporten har økt de siste årene og at det er bra de to delene likestilles, mens tredjepartene var i større grad fokusert på at kvaliteten først ville øke betydelig når det kom lovkrav om attestering av bærekraftinformasjon. Dette ble nevnt både av T1 og T4.

En indirekte effekt av at bærekraftinformasjonen blir lagt inn som en del av årsrapporten er at det kan bli mer utfordrende å få andre uavhengige tredjeparters attestering av informasjonen da den vil bli en del av den samme rapporten som revisjonsselskapene allerede reviderer. Selskapene må da bestemme om de ønsker å dele opp slik at to ulike tredjeparter attesterer hver sin del av årsrapporten, men dette kan by på problemer når informasjonen kommer om hverandre og bygger på hverandre. Det har også vært store diskusjoner innad i EUs standardsettere om man skal tillate andre uavhengige tredjeparter å attestere informasjonen når den er i samme rapport som finansiell informasjon. En utvikling dersom de velger den veien blir at de tredjepartene som ikke er revisjonsselskaper ansetter finansielle revisorer for å kunne fortsette å tilby attesteringer av bærekraftinformasjonen, og da tar den finansielle informasjonen i tillegg.

Det kan slå begge veier ved at det er så mye informasjon som skal inn i årsberetningen ved siden av det som er i årsberetningen fra før ... men totalt sett mener jeg helt klart dette vil bedre kvaliteten på rapporteringen. – T3

Klima og miljø har jo en finansiell påvirkning på risiko og muligheter for bedrifter. Det er helt naturlig at det blir integrert. – S3

Basert på sitatene over kan man se at respondentene er fornøyde med integreringen og de tror det kommer til å gi en positiv virkning på kvaliteten. Samtidig er det en risiko knyttet til å ha så store endringer og så store tillegg i en årsrapport som for mange av selskapene

taksonomien innlemmer allerede er på hundre sider eller mer. De vil både måtte rapportere på flere parametere i tilknytning til taksonomien, men de må også sette bærekraftsrapporten sammen med den finansielle årsrapporten. Det er allerede en del selskaper som har valgt å gi ut disse to rapportene på en gang og har en delvis integrert rapport ved at de kommer direkte etter hverandre, men når man får fullstendig integrerte rapporter vil det i større grad bli en stor rapport hvor bærekraftinformasjonen og den finansielle informasjonen går hånd i hånd. S1 tror også det vil bli mindre utbredt med grønnvasking, altså praksisen med å prøve å fremstå mer bærekraftige i informasjonen selskapet publiserer enn det man i realiteten er, når den finansielle og ikke-finansielle informasjonen blir likestilt.

Det er lett å være positiv til en forbedring i selskapenes bærekraftsrapportering og at informasjonen blir en naturlig del av selskapets rapportering i en rapport som gjerne er sett på som viktigst gjennom året da den oppsummerer hele den finansielle stillingen til selskapene på et gitt tidspunkt som er sammenlignbart med andre selskaper. Når bærekraftinformasjonen også kommer inn i årsrapporten vil flere interessenter bli oppmerksomme på den og tilegne den et større fokus.

Jeg har vært en forkjemper for integrert rapportering i mange år. – S2

I tillegg til å gjøre bærekraftinformasjonen mer tilgjengelig, vil også en integrert rapport føre til at man får en bedre helhet av selskapet som rapporterer når man ser den finansielle informasjonen opp mot den ikke-finansielle informasjonen til selskapet. T1 trekker frem viktigheten av å se en slik helhet rundt selskapene i sitatet under.

Man ser koblingen med finansiell og ikke-finansiell informasjon og man ser at det er en helhet der. Det synes jeg er veldig bra. – T1

Det er veldig viktig. Det kommer til å gjøre det helt annerledes med fokus, interesse og oppmerksomhet. – T4

Det er helt nødvendig at de gjør det fordi bærekraft påvirker det finansielle i selskapet. – T3

Det vil heller ikke være en mye større jobb i begynnelsen da man kan lage en integrert rapport ved å i hovedsak legge bærekraftsrapporten og den tradisjonelle årsrapporten etter hverandre inn

i samme rapport, så det vil være en endring selskapene kan gjøre uten å måtte gjøre store endringer. Samtidig er målet med en slik rapporteringsform å få inn informasjonen fra både det finansielle og ikke-finansielle der de passer best i en og samme rapport (IIRC, u. å.). Det mange selskaper har gjort til nå er en slags hybridløsning som ikke vil fungere i lengden.

Jo mer bevisstheten øker, jo mindre vil man se av grønnvasking. – S1

EU har uttalt at målet med taksonomien er å føre kapital mer direkte mot bærekraftige investeringer for investorer. Dette mente samtlige respondenter de sannsynligvis ville lykkes med. T2 mente til og med man allerede hadde begynt å se endringer knyttet til taksonomien allerede.

I 1970 kom Milton Friedman med det kjente sitatet «the business of business is business» (Friedman, 1970). Med det mente den kjente markedsøkonomen at den beste måten for et selskap å hjelpe samfunnet på var å maksimere profitt og bedrive sin virksomhet uten å samtidig tenke på selskapets samfunnsansvar. Etter Friedmans syn skulle altså ikke selskaper bry seg med om selskapet de investerte i var bærekraftig, men heller gå for de investeringene med høyest avkastning. Alle respondentene i denne undersøkelsen virker å være uenige i denne måten å tenke på. Samtlige respondenter mente taksonomien kunne være med å flytte kapitalen fra selskaper med høyest avkastning, til selskapene som jobbet godt med bærekraft.

Folk er på jakt etter avkastning og taksonomien tror jeg kan bidra til å synliggjøre hva som er lønnsomt i et mer bærekraftig perspektiv. – S2

Jeg tror taksonomien kan være en av flere ting for å flytte kapitalen. – S3

Vi ser at det fungerer allerede. Lånerammeverkene fra bankene blir innrettet mot EUs taksonomi. – T2

Det er tydelig at fokuset til selskapene har flyttet seg de siste tiårene og at bærekraft nå ses på som en viktig del av arbeidet til selskapene, men også en måte å maksimere profitten på. De tror de gjennom å vise at de er bærekraftige vil kunne tiltrekke seg kunder og investorer, som igjen vil gjøre at de får en større profitt enn de ville klart uten å gjøre dette.

Videre ønsket studien å høre fra respondentene rundt deres tanker om EU gikk rett vei når de valgte å lage et slikt klassifiseringssystem som taksonomien er. Derfor ble det spurt om de burde kommet med påbud eller forbud. Dette kunne være enten istedenfor taksonomien slik som den er, eller i tillegg til taksonomien som ekstra regler innenfor rammeverket. Her var de fleste respondentene enige om at EU valgte riktig og at man heller kunne komme med påbud eller forbud senere dersom taksonomien ikke hadde sterk nok drivkraft alene. S2 trekker frem at det ikke skal være nødvendig med påbud eller forbud da markedskreftene burde være sterke nok i seg selv.

Hensikten med taksonomien er nettopp tanken om at kapitalen vil gå dit hvor man får best avkastning, så hvis taksonomien fungerer skal det ikke være nødvendig med påbud eller forbud, for da vil markedskreftene styre det. – S2

Jeg tror man først må starte med det som er mindre og se hvordan dette fungerer. – S1

Tredjepartene var også klare på at påbud og forbud ikke var riktig vei å gå, utenom T1 som mente man kunne ha noen forbud dersom det fantes andre, mer bærekraftige måter å utføre samme aktivitet på. Flere av tredjepartene trakk også fram at EU er stort og har mange individuelle land, så de mente det ville bli vanskelig å lage felles forbud eller påbud for alle landene.

Om EU begynner å komme med påbud eller forbud er det mange av de største selskapene i Europa som vil prøve å påvirke. – T2

Gjerne et forbud mot visse type aktiviteter hvis man har alternative måter å gjøre det på, så det ikke skaper nye og dårligere aktiviteter. – T1

Som følge av at Europa og EU er en samling av mange land med mange selskap som ønsker ulike regler og har store forskjeller i både kultur og lover mente respondentene løsningen med å rapportere på de faktiske forholdene i selskapet ville gi bedre uttelling enn å prøve å påvirke selskapene direkte.

Sitatet til T1 over viser at ikke alle bedriftene som ble intervjuet er helt enige. T1 er i hovedsak enig, men tenker det kan være til nytte å ha noen forbud i de rette situasjonene. T3 er også med

på denne tankegangen, men mener man må se hvordan taksonomien utfører oppgavene først for å se om man må gå sterkere til verks med påbud eller forbud senere.

Dette er en mye bedre måte å gjøre det på enn å ha forbud og påbud, så hvis det mot formodning ikke fungerer får de heller vurdere det. – T3

Håpet blant respondentene var tydelig at de ønsket taksonomien skulle klare det uttalte målet fra EU om å føre kapitalen til bærekraftige selskaper gjennom fri flyt av kapital og frie markedskrefter. Denne måten å indirekte påvirke markedet på er forhåpentligvis mindre påtrengende og vil føre til en naturlig endring i investeringsbransjen. Påbud eller forbud vil være vanskelig å gjennomføre i praksis og det vil være motstand uansett hvilke påbud eller forbud man prøver å gjennomføre ettersom hver bransje og hvert selskap har sine egne ønsker. Dette blir oppsummert godt gjennom sitatet til T4 under.

For EU som kontinent om man kan kalle det det, er det veldig vanskelig å sette et forbud som gjelder over hele kontinentet da det er litt forskjellig forutsetninger naturmessig og lovmessig, og ikke minst hovedinntekssektormessig. – T4

Til slutt i denne delen av intervjuene ble det stilt spørsmål om hvem som ville være mest fornøyd med at taksonomien er på vei. Her hadde forskeren en hypotese om svarene i hovedsak ville være at selskaper som allerede hadde aktiviteter som oppfylte mange av kravene for å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet ville være de som var mest fornøyd, men det var likevel et ønske om å se om respondentene tenkte på samme måte. Uten å ha sagt hypoteses til respondentene kom de samme tankene fra dem også.

De virksomhetene som enklere oppfyller kravene i taksonomien vil jo ha et fortrinn. – S2

Det må være de som driver med fornybar energi og den type ting. – S3

Om man har en forretning som passer til en aktivitet i EUs taksonomi, blir det mye enklere å få flere investorer. – T2

Unntaket var T3 som tenkte litt annerledes rundt spørsmålet og hadde et svar som ikke var forventet.

Det er ikke så godt å si hvem som blir mest fornøyd, men brukerne er de som i første omgang vil være veldig fornøyd med nye retningslinjer. – T3

Selv om alle andre respondenter svarte i form av bransje eller sektor, som også spørsmålet siktet til, er det fortsatt mye jobb for de selskapene som gjør det bra på taksonomiens nøkkeltall å rapportere på dem og finne ut av i hvilken grad alle aktivitetene er i tråd med taksonomien. Derfor var T3 sitt svar om at brukerne i første omgang ville bli mest fornøyde en god tanke. De trenger ikke skrive rapporter eller gjøre en jobb for å finne ut av aktivitetene sine, de vil kun få bedre sammenligningsgrunnlag på tvers av selskaper og bransjer på ikke-finansiell informasjon, og vil kunne gjøre seg opp en mer velinformert mening om selskapene på bakgrunn av de nye kravene.

4.3 Påvirkning på selskapenes rapportering

Den andre hoveddelen av intervjuet studerte selskapenes rapportering på bærekraftinformasjon per i dag. Definisjonen av «i dag» i kontekst av denne oppgaven er det tidspunktet intervjuene ble gjennomført, som var våren 2022. Målet med denne delen var å finne ut av hvordan selskapene rapporterer før taksonomien er på plass og dermed kunne finne ut om det forekommer noen endringer når taksonomien skal rapporteres på. Rapportering på bærekraftinformasjon har utviklet seg mye de siste årene og har blitt mer og mer talldrevet for de fleste selskapene, men det er fortsatt ingen felles rapportering på området som er mulig å sammenligne. Derfor startet denne delen av intervjuet med å forsøke å få en oversikt over hvilke retningslinjer og standarder selskapene fulgte i dag. Videre gikk den ut på å høre med respondenten hvilke forberedelser de har gjort med tanke på taksonomien og hvilke endringer de planlegger å gjøre i selskapet.

For å vite hva som endrer seg i selskapenes rapportering kan det være nyttig å vite hvordan rapporteringen er før taksonomien kommer. Svarene i sitatene er en kortversjon av svarene respondentene ga, og er av den grunn ikke utfyllende, men er plukket ut for å vise mangfoldet av rapporteringsstandarder selskap kan bruke. Da selskapene ikke rapporterer med

utgangspunkt i det samme rammeverket kan det være vanskelig eller helt umulig å sammenligne selskapenes bærekraftinformasjon.

Blant annet så skal vi ha et rapporteringssystem som er tilsvarende ISO 14001. Miljøfyrtårn er det vi har rapportert på siden 2011. – S1

Et ESG rammeverk som NASDAQ har laget ... også medlem av UNs global compact. – S2

Det er GRI og TCFD blant annet, og GHG protokollen i forhold til klima. – S3

Mange av disse standardene og retningslinjene vil fortsette å være en del av selskapets rapportering selv etter innføringen av taksonomien da taksonomien ikke er et helt rammeverk i seg selv, men heller et sett med ekstra rapporteringspunkter som selskapene må oppgi.

Selskapene var åpne om at de lot seg inspirere av andres bærekraftsrapporter. De forventet at det kom til å være minst like utbredt når taksonomirapporteringen ble en del av selskapenes rapportering ettersom mange er usikre på hvordan taksonomien skal tolkes og de ønsker å se hvordan de andre selskapene velger å gjøre det. På grunn av ulik rapporteringspraksis kan man ikke alltid sammenligne direkte, men selskapene så likevel på andre for å se hvordan de lå an i forhold til andre.

Spørsmålet var todelt da det også ble spurt om respondentene trodde de kom til å endre adferd ved innføringen av taksonomien. Alle respondentene svarte at de så på andre selskapers rapportering, men ikke nødvendigvis for å sammenligne seg direkte med andre. Både S2 og S3 trakk frem det å la seg inspirere av selskaper de vet er gode på bærekraftsrapportering for å forbedre sin egen rapport senere. S1 på sin side mente det var viktigst å sammenligne seg med de andre selskapene i samme bransje.

Det er viktig å se på andre selskaper som gjør det samme. – S1

Det er helt naturlig at man gjør, både for inspirasjon og for å se hvordan andre løser ulike ting, så man titter alltid på andre. – S2

Vi kan la oss inspirere, men vi har ikke direkte kopiert noe. – S3

Det var svært ulike tanker knyttet til om de kom til å endre noe på praksisen sin rundt å sammenligne seg med de andre etter taksonomien. S1 mente det var for tidlig å kunne se på taksonomirapportering for å sammenligne seg med andre selskaper, mens S3 var klare på at de allerede hadde begynt å se på hvordan andre selskaper tolket definisjonene i taksonomien.

Vi skal sammenligne oss med andre store selskaper. Da er det andre rapporteringsmåter for å vise at vi tar del i det som er viktig på klimaområdet. Der er taksonomien prematur. – S1

Man ser hvordan andre rapporterer på taksonomien, det har vi allerede vært inne og sett på. Hvordan andre selskaper tolker CapEx, OpEx og den type ting. – S3

Gjennom sitatene kan man lese at det er usikkerhet rundt definisjonene i taksonomien og hvordan ulike selskaper velger å tolke definisjonene som står i den. Man kan også se at det er forskjeller blant selskaper i hvor mye de ser på bærekraftsrapportene til andre selskaper, men også hva de er opptatt av når de sammenligner seg. Bransjen respondentene er i har også noe å si for om de vil sammenligne seg på bakgrunn av taksonomien i stor grad til å begynne med. S1 er i en sektor som i svært liten grad er beskrevet i aktivitetene til taksonomien og har dermed et dårligere grunnlag for å kunne rapportere selv, men også et dårligere grunnlag for å kunne sammenligne seg med andre i samme bransje enn det S3 har, som er i en bransje hvor mange av aktivitetene er diskutert i taksonomien allerede.

Frem til nå har denne delen sett på hvordan selskapenes rapportering er per i dag, og om de ser på andre selskapers rapportering. Videre vil den ta for seg planlagte og gjennomførte endringer selskapene har gjort spesifikt knyttet til taksonomirapporteringen. Ingen av de tre selskapene jeg snakket med planla noe spesifikt i sitt eget selskap, men hadde en litt mer avventende holdning. Det var likevel flere som hadde tanker og ønsker om hva de hadde lyst til å gjøre videre. S1, som tidligere nevnt er datterselskap av et internasjonalt morselskap ønsket å følge etter de andre datterselskapene og lage en særnorsk klimarapport slik som de andre datterselskapene. Denne rapporten ville ikke være spesifikk for taksonomien de andre datterselskapene i konsernet allerede utarbeider en slik rapport og målet med den var blant annet å sammenligne seg med de andre landene i konsernet. Likevel vil konsernet trenge informasjon fra datterselskapene for sin taksonomirapportering, så de vil også måtte inkludere det om de skal utarbeide en rapport til konsernet.

Mitt ønske er at vi som datterselskap skal lage en egen klimarapport. De andre døtrene til morselskapet har det, og det vil jeg at vi også skal gjøre. – S1

S3 trakk frem at de i flere år har vurdert om de skal begynne å få bærekraftrapporten verifisert.

Jeg tror det går mot mer og mer verifisering. Vi verifiserer nå klimagassregnskapet. Vi diskuterer det hvert år, skal vi verifisere bærekraftrapporten nå? – S3

Intervjuet med S3 ble avholdt våren 2022 og ifølge den kombinerte års- og bærekraftrapporten til selskapet for 2022 har de ikke valgt å attestere enda. De får fortsatt klimagassregnskapet og et kapittel i bærekraftrapporten eksternt verifisert av en annen uavhengig tredjepart, men det er ingen attestering av rapporten som helhet.

Selv om det på tidspunktet for intervjuene var en stund til taksonomien var rapporteringspliktig var det viktig å høre om selskapene hadde gjort noen endringer allerede. På den måten kommer alt selskapene gjør med tanke på taksonomien inn og både det som har blitt gjort, og det som planlegges å gjøres kommer med i undersøkelsen. Det kom flere nye poenger fra selskapene og de trakk frem ulike aspekter som var viktig for deres selskap. S1 snakket om sirkulærøkonomi, S2 om leverandørkjeden og S3 om en tverrfaglig tilnærming internt i selskapet.

Kanskje vi ikke har vært veldig flinke til å sammenstille det vi gjør, men jeg tror vi er ledende på sirkulærøkonomi av alle datterselskapene. – S1

Vi jobber aktivt for å påvirke våre leverandører til å utvikle miljødeklarererte produkter. – S2

Vi begynte for nesten to år siden å tilnærme oss taksonomien, og vi har jobbet med det tverrfaglig. – S3

Dersom man skal gjøre endringer, uansett små eller store, vil ressursbruk være en faktor. Når taksonomien skal rapporteres på må man kartlegge aktivitetene sine på en måte selskapene ikke har gjort tidligere og av den grunn ønsket studien å studere selskapenes forventede ressursbruk knyttet til rapportering de neste årene. Dette kunne handle om penger til avdelinger, tid brukt på rapportering eller tid på å bli kjent med regelverket og hvordan følge det. Samtlige selskaper

svarte at de brukte mer ressurser på bærekraftsrapportering nå enn tidligere da kravene i bransjen er høyere enn før. S3 kom med synspunktet om at ledelsen helst ikke ville bruke mer ressurser i det hele tatt på taksonomien da det ville koste mer for selskapet, men vurderte at dette ville bli svært vanskelig i praksis da taksonomien har høyere krav til nøyaktighet og vil derfor ta mer tid å utarbeide.

De (resten av selskapet) vil vel helst ikke det. De vil vel bare at de samme menneskene skal gjøre denne jobben, så i utgangspunktet tror jeg de bare sier nei. Det er klart, vi ser vi bruker mye mer tid på rapportering i dag enn for tre år siden. Det krever mer. – S3

S3 trekker her frem et synspunkt som kan være gjenkjennelig for mange gjennom at ledelsen ønsker å holde kostnadene nede samtidig som de må rette seg etter lovkrav og retningslinjer som legger føringer på hvordan de skal drive selskapet. Taksonomien er en rapporteringspakke som vil kreve at selskapene går mer i detalj på flere av områdene de til nå ikke har fokusert så mye på, altså omfang 3 rapportering. Spesielt i begynnelsen når man skal kartlegge alle aktivitetene og utarbeide tallene første gang vil det kreve tid som man tidligere ikke har brukt på bærekraftsrapportering og da er det vanskelig å si at man ikke ønsker å bruke mer tid.

S2, som blant annet leverer til store kunder, trakk frem en annen grunn til at de ville bruke større ressurser enn tidligere når taksonomien kommer.

Når våre kunder blir pålagt å definere sine aktiviteter vil vi i mye større grad være involvert i det. – S2

Da kundene de leverer til må begynne å rapportere på utslippene fra leverandørkjeden vil de komme til S2 for svar på utslipp. På denne måten vil S2 bli mer involvert når taksonomien må rapporteres på. Når de må kartlegge aktivitetene sine for kundene vil de også få en bedre oversikt med tanke på egen rapportering, så de vil kunne få en mer effektiv kartlegging av sine aktiviteter.

Attesting av bærekraftsrapporten fra en uavhengig tredjepart er noe som gjøres i større grad nå enn tidligere (TGG, 2021, s. 21). Ettersom langt fra alle selskaper generelt attesterer bærekraftinformasjonen var det viktig å høre synspunktene på hvorfor det er sånn og hvordan de skal se verdien i en attesting (Deloitte, 2022, s. 36). Attesting blir pålagt med CSRD som

ble vedtatt i EU i november 2022 (PWC 1, 2022), og vil bli gjeldende for første gruppe med selskaper for regnskapsåret 2024. Selv om mange selskaper om noen år ikke lenger har et valg om de ønsker å attestere bærekraftrapporten eller ikke, vil det uansett være positivt for selskapene å se verdien av en slik handling, og ikke bare noe de må gjøre. Har var selskapene uenige i hvor optimistiske de var, slik man kan se av sitatene under.

Det skjer først når markedet og investorene krever det. – S2

Verifisering skaper tillit til tallene både internt og eksternt. Det skjerper de som rapporterer i forhold til at prosessen skal dokumenteres og alt skal lede tilbake til kilden. – S3

Respondentene i undersøkelsen er noe delte i sitt syn på attestering av bærekraftrapporter. Som man kan se av S2 tror de attestering i stort omfang kun vil komme når det rettes krav om det, som nå er vedtatt å bli fra regnskapsåret 2024. Et slikt synspunkt peker i retning av at man ser på attestering som en oppgave som må gjøres og som er der uten at det gir noen videre verdi til selskapet.

S3 på sin side mener attestering skaper tillit og forbedrer prosessen med rapportering når informasjonen blir attestert til slutt. Når selskapet har et bevisst forhold til hva de tror skjer med informasjonen og hva som skjer med prosessen som følge av attestering vil de kunne få mer ut av den da de ser på det som en mulighet for forbedring og ikke en oppgave som må gjøres fordi regelverket forteller at de skal gjøre det.

Det er omtrent 1700 selskaper som er pliktig å rapportere etter taksonomien (Deloitte, 2022, s. 4), men ettersom banker og investeringselskaper kommer til å begynne å kreve at selskapene de gir lån til eller skal investere i rapporterer på taksonomien, ble selskapene til slutt i denne delen av intervjuet om de trodde andre selskaper som ikke var pliktig å rapportere på taksonomien kom til å gjøre det likevel. Flere av selskapene tok opp at det er en ekstra ressursbruk å rapportere etter taksonomien, men de var også klare på at flere enn de som var pliktige til å rapportere kom til å gjøre det i en eller annen form.

Om man er alt fra en liten start up, eller om man er et selskap som trenger ekstern finansiering tipper jeg de vil merke at det å kunne rapportere godt på taksonomien, eller på bærekraft generelt, vil hjelpe dem. – S2

Jeg tror taksonomien blir viktig for flere enn de tusen (norske selskap som ser ut til å bli omfattet av taksonomien). – S3

Ettersom intervjuene ble gjennomført våren 2022 var det på det tidspunktet en oppfatning om at omtrent 1000 selskaper kom til å bli innlemmet i taksonomien til å begynne med og det er derfor S3 nevner tusen. Dette har senere blitt endret til omtrent 1700, og når CSRD har kommet ordentlig i gang og har fått med de som skal begynne å rapportere for regnskapsåret 2026 vil de ha med alle små og mellomstore selskap som tilfredsstillers minst to av de tre følgende kravene (PWC 2, 2022):

1. Ansatte mellom 10 og 250
2. Omsetning mellom 700 000 EUR og 40 millioner EUR
3. Balansesum mellom 350 000 EUR og 20 millioner EUR

Da det ikke er mer enn fire år til alle disse selskapene må rapportere på blant annet taksonomien vil det være positivt for de mindre selskapene å begynne tidlig slik at de ikke får en like brå overgang det året de må rapportere første gang.

Ut fra svarene til respondentene angående taksonomiens påvirkning på bærekraftsrapportering kan det se ut som selskapene er usikre på nøyaktig hva som kommer til å endre seg og i hvilken grad, men de har begynt å se på hvordan taksonomien vil påvirke dem. De tror det vil kreve flere ressurser å rapportere på bærekraft fremover som følge av stigende bransjestandarder og forberedelser til taksonomirapporteringen.

4.4 Påvirkning på tredjepartenes attestering

Den andre hoveddelen som i hovedsak handlet om de uavhengige tredjepartene omhandlet attestering av bærekraftinformasjon. Noen av spørsmålene ligner de som ble stilt til selskapene, men gjort om til å handle om attestering, mens andre spørsmål i denne delen er mer direkte knyttet til spesifikke områder av attestering. Attestering av bærekraftinformasjon er en tjeneste med stigende trend, og når CSRD er på plass fra EU vil det bli obligatorisk for selskapene å få bærekraftsrapporten attestert. For å kunne attestere informasjonen som kommer med taksonomien må tredjepartene forberede seg i likhet med selskapene.

Der selskapene i stor grad får inspirasjon og holder oversikt over andre selskapers bærekraftsrapportering, er praksisen annerledes blant tredjepartene ifølge respondentene i denne studien. Som T1 og T4 sa har alle tredjepartene hver sin metodikk og man ser derfor ikke så mye på hverandre.

På bærekraftinformasjon har man sin metodikk og sine maler hvert eneste revisjonsselskap. –

T1

Det er ganske tydelige krav, kriterier og standarder for et assuranceoppdrag (attesteringsoppdrag), så det har vi kontroll på selv. – T4

Attesting av bærekraftsrapporter og ikke-finansiell informasjon har vært en mulighet i en del år, men har fortsatt ikke blitt så vanlig at flesteparten av selskap får det gjort enda. Derfor har det heller ikke blitt utarbeidet en felles praksis på feltet. Dette gjelder i enda større grad da det ikke har vært noen felles krav for hva man skal få verifisert dersom man ønsker å gjøre det. Dermed blir oppdragene svært forskjellige og det er vanskelig å sammenligne attesting av et selskap med attesting av et annet selskap. Slike problemstillinger fokuserte T2 en del på i sitt svar. De trakk også frem problemstillingen med at det finnes en del utfordringer i form av at noe av informasjonen man skal attestere er vanskelig å etterprøve, og på den måten blir det vanskelig å komme med noen konklusjon eller råd.

De fire store vil gi råd og da har de akkurat de samme utfordringene med verifisering. De kan ikke gi råd eller konkludere på mange områder. – T2

En viktig forskjell mellom selskap som sammenligner seg med andre selskapers bærekraftsrapporter, og muligheten tredjepartene har til å sammenligne sin attesting med andre tredjeparter er at en bærekraftsrapport gjerne er mange sider lang og inneholder beskrivelser av hva de rapporterer på, og i noen tilfeller også hvordan de har kommet frem til tallene, mens en attesting av en bærekraftsrapport vil være mer kortfattet og man vil ikke i særlig stor grad kunne se hva tredjeparten har gjort for å opparbeide seg den sikkerheten som skal til for å attestere bærekraftsrapporten med tilstrekkelig sikkerhet. Det kan være en av grunnene til at praksisen med å ta inspirasjon fra andre er mindre utbredt blant tredjepartene enn blant selskapene som utarbeider rapportene.

I likhet med selskapene må også tredjepartene forberede seg på taksonomien. For å få en bedre forståelse av hva de forberedte seg på og hvordan de gjorde det ble det snakket om hvilke endringer tredjepartene planlegger å gjøre innenfor attestering grunnet taksonomien. Her svarte samtlige at de jobbet med å bygge opp kompetansen i selskapet. Dette ble gjort på flere måter, enten gjennom å ansette flere folk til å jobbe på området ettersom det ble mer å gjøre i årene fremover, eller å sende ansatte på kurs for å lære seg taksonomien godt nok til å kunne attestere den.

Vi jobber med det med det nye bærekraftakademiet som kommer nå hvor vi bygger kompetanse og får flere folk. – T1

Det blir et utvidet scope (omfang). At vi tar med taksonomien inn når vi skal gi selskap attestasjon på en fullstendig bærekraftsrapport. – T4

Tredjepartene er i større grad enn selskapene klare på at de må bygge opp kompetansen på feltet og ansette nok personer i selskapet som har detaljkunnskap om både regelverket og praksisen. En forskjell er at de virker å mene det vil bli en større oppgave å gjøre seg klare enn det selskapene mener det vil bli. Kompetanseakademiet som T1 nevner er et samarbeidsprosjekt mellom revisorforeningen og de fem største revisjonsselskapene i Norge hvor de jobber sammen for å utdanne ansatte på attestering av bærekraftinformasjon.

Ressursbruken knyttet til taksonomien og hvordan den kom til å endre seg fra tidligere når det gjaldt attestasjon av bærekraftsrapporter var noe respondentene snakket mye om. Der selskapene har en kostnad knyttet til å lære seg taksonomien og rapportere på denne er det for tredjepartene en mulighet til å utvide tjenestene sine og potensielt tjene penger (Andon et al., 2015). Derfor vil ressursbruken for tredjepartene i større grad kunne ses på som en investering, heller enn en kostnad. Samtlige tredjeparter trakk frem at det var mer som måtte attesteres og nye områder som krevde ny kompetanse. Noen av områdene det jobbes med fremover kommer frem av situatene under.

Vi kommer egentlig til å bruke mer ressurser på hele bærekraftsområdet. Internkontroll og bærekraftinformasjon, spesifikk risikokompetanse på de ulike områdene. Det er ikke det at revisorer er gode på klimaregnskap nødvendigvis, så da må vi hente inn kompetanse på de ulike delene av bærekraft. – T1

Vi er i utvikling av et verktøy som vil evaluere aktivitetene basert på dokumentasjon som kommer til å bli vurdert av kunstig intelligens. – T2

Når hele taksonomien skal verifiseres, som betyr at du må øke omfanget av verifikasjon av finansiell rapportering, og du har dette ikke-finansielle på siden, så det er overalt hva gjelder ESG. – T4

Som T1 trekker frem er det ikke noen direkte overlapp mellom revidering av finansiell informasjon og attestering av bærekraftinformasjon. Det blir derfor nødvendig å innhente kompetanse på området både gjennom ansettelse av personer som har kunnskap om bærekraft og klimaregnskap, men også utdanne og kurse de eksisterende ansatte slik at de har den nødvendige kunnskapen til å attestere informasjonen på de nye områdene.

Det er mange nye krav som kommer på kort tid fremover, først med taksonomien, så med integrert rapportering og CSRD. Som følge av det må tredjepartene bruke store ressurser på å henge med i svingene og være klare når selskapene skal rapportere på alle de nye punktene. Når det går over fra å være frivillig attestering av bærekraftinformasjonen, til å bli obligatorisk for de store selskapene vil det også bety en stor økning i arbeidsmengden på feltet for de som skal attestere informasjonen. Da er det viktig at tredjepartene ikke bare har opparbeidet seg kunnskap om de nye kravene, men også gitt denne kunnskapen til en stor nok andel av sine ansatte til å kunne ta på seg oppdragene fra alle de selskapene som ikke tidligere har fått bærekraftinformasjonen sin verifisert.

EUs regelverk er så omfattende at det vil kreve vesentlig innsats fra selskapene, både med integrert rapportering og de detaljerte kravene som stilles. – T3

For tredjepartene, på samme måte som for selskapene, var det interessant å få frem skillet på hva de kommer til å gjøre, kontra hva de har gjort. Respondentene er i en læringsprosess som allerede er begynt, men som ikke er ferdig. Likevel kom det frem noen nye punkter de hadde jobbet med og det ble snakket mye om viktigheten av å lære seg taksonomien godt nok til å kunne attestere eller gi råd på den til selskapene de jobber med.

Når det gjelder taksonomien handler det først og fremst om å lære seg den og hjelpe selskapene med å rigge seg klare til taksonomirapporteringen. – T4

De bruker betydelige ressurser på å kvalifisere seg, så er en del av reglene fortsatt ikke klare.

Det er altså noe de vil bruke litt tid på. – T3

Vi følger med i utviklingen, deltar i ulike fora, og gir innspill til høringsutkastet. – T1

Som tidligere nevnt av T1 er det et bredt samarbeid på tvers av revisjonsselskapene, i samarbeid med revisorforeningen om å kurse ansatte i blant annet taksonomirapportering, gjennom bærekraftakademiet. Det første kullet ble gjennomført høsten 2022, mens kull nummer to vil starte opp i mai 2023. Gjennom disse kursene vil en rekke ansatte i de fem største revisjonsselskapene i Norge få etterutdanning på de områdene som kommer den neste årene innen bærekraftsrapportering slik at de har grunnlag til å kunne attestere informasjonen selskapene gir ut (Revisorforeningen, u. å.).

For å finne ut mer om hvordan taksonomien vil endre måten tredjepartene attesterer og jobber med bærekraftinformasjon på ble det stilt spørsmål om hva slags bærekraftinformasjon de verifiserte mest av per i dag, og videre hvordan de trodde dette ville endre seg når selskapene begynner å rapportere på taksonomien. For å se endringen var det viktig å få med begge deler, men den faktiske endringen blir ikke kjent før bærekraftsrapportene kommer og tredjepartene får oppdrag på å attestere på taksonomien. I sitatene nedenfor kan man legge merke til at det er en rekke ulike rammeverk og områder som tredjepartene har verifisert frem til nå, men det er en gjenganger at selskaper kun ønsker å få klimagassregnskapet verifisert uten å ta med resten av bærekraftsrapporten.

GRI core, samt at det har vært en økning etterspørsel etter attestasjon av TCFD. – T1

Vi jobber mest med ESG-tallene og GHG spesielt. – T2

Det har enten vært hele rapporten eller kun klimaregnskap. – T4

Da man tradisjonelt sett har fått finansiell informasjon revidert tidligere er det muligens en del selskaper som ser på klimagassregnskapet som noe som er nærmere finansiell informasjon og

dermed spesialiteten til den tradisjonelle revisoren enn det resten av bærekraftrapporten er. Klimagassregnskapet er tallfestet informasjon på samme måte som mye av den finansielle informasjonen er og det kan virke som mange selskaper holder seg til å få denne delen verifisert fremfor å få noen til å attestere hele rapporten. Ser man på selskapene som er intervjuet i denne undersøkelsen er det også en av disse som kun får klimagassregnskapet verifisert.

Ettersom det nå er bekreftet fra EU at det blir krav om attestering av hele bærekraftrapporten fra selskapet er underlagt CSRD vil ikke andre del av spørsmålet som ble stilt i intervjuene være like interessante. Hva tredjepartene attesterer vil endre seg fra å være klimagassregnskap eller fulle rapporter med ulike rapporteringsgrunnlag, til å bli hele rapporter som i større grad vil inneholde sammenlignbar informasjon. Ettersom det var mye snakk om CSRD og obligatorisk attestering da intervjuene ble gjennomført var svarene fra tredjepartene ganske ensformige og handlet om at de trodde de kom til å få flere hele rapporter å attestere. Selv om taksonomien kommer et år før CSRD ble CSRD trukket frem fra tredjepartenes side under intervjuene ettersom det først er med dette rammeverket at attesteringen vil bli noe alle selskapene må gjøre, og dermed også da de forventer at informasjonen de attesterer vil endre seg i vesentlig grad.

Andre uavhengige tredjeparter, altså tredjeparter som ikke er revisjonsselskap, attesterer kun et fåtall av bærekraftrapportene i Norge (Akselberg, 2021). Ser man på eksisterende teori er det også sett at disse spesialistene ikke har like høy opplevd kvalitet knyttet til sine attesteringer (Maroun, 2019, s. 19; Hodge et al., 2009, s. 187) Muligheten deres til å attestere bærekraftinformasjon når denne legges inn i årsrapporten var derfor et tema som var ønskelig å undersøke. Med integrert rapportering vil bærekraftinformasjon og finansiell informasjon bli publisert i samme rapport og den finansielle årsrapporten må verifiseres av en finansiell revisor. Det var derfor spennende å høre tredjepartenes tanker rundt hva som vil kunne skje på den fronten fremover. Det var mange diskusjoner rundt temaet innad i EU parlamentet om det måtte være samme revisor som gjør begge deler i årsrapporten, men de endte opp med at både revisorer og andre attesteringsselskaper har mulighet til å attestere bærekraftinformasjonen (European Council, 2022). En annen mulighet er som T3 sier at de må se på hva som er mest lønnsomt av å utarbeide og være rådgiver, opp mot det å attestere informasjonen i etterkant.

De nye reglene stiller strenge krav til uavhengighet, så du kan ikke bistå selskapet både med å lage rapporteringen, så bekrefte den etterpå. Hva man ser som mest lønnsomt, bekreftelse eller utarbeidelse, vet jeg ikke. – T3

Da mange tredjeparter allerede gir råd om rapportering av bærekraftsrapportering til selskapene gjennom konsulentvirksomhet er det en viktig vurdering å ta om man ønsker å bidra med utarbeidelsen eller om man ønsker å attestere informasjonen i etterkant.

Respondentene er usikre i meningene sine om hva integrerte rapporter vil gjøre for mulighetene til andre uavhengige tredjeparter til å attestere bærekraftinformasjonen til selskapene.

Det blir krav om utdanning og etterutdanning på dette, så da må du ha kompetansen, men hvis det går mot at det ikke er valgt revisor som skal revidere bærekraftinformasjonen er de i markedet på samme måte som oss. – T1

Jeg tror ikke at de store aktørene kommer til å bli påvirket. Det blir samme revisjonstilnærming til slutt. – T2

Som man kan se av sitatene over er de enige om at konkurransen vil bli relativt lik som den har vært så lenge alle har lov til å tilby slike tjenester.

Når attestering av bærekraftsrapporter om noen år blir obligatorisk, er det en fordel for selskapene å se en tilleggsverdi utover selve attestasjonsbeviset. Tredjepartene ble derfor spurt om hva som skulle til for at selskapene så en slik tilleggsverdi. T3 og T4 mente det var for tidlig for mange selskaper å kunne få bærekraftsrapportene attestert da de ikke hadde nok på plass enda, mens T1 mente selskapene ikke ville se verdien før de nærmest ble tvunget til å gjøre det uansett. T2 på sin side mente man kunne få god hjelp av en attestering og kunne tjene mer på en slik aktivitet.

Når investorer, banker og regulatoriske myndigheter forventer og krever dette, ser selskapene mer verdien av det. – T1

Verifisering er ikke bare et stempel, men en tilbakemelding som kommer til å hjelpe med å være mer lønnsom. – T2

Hvis selskapene først får bærekraftrapporten sin verifisert når det blir et krav om det kan det argumenteres for at de ikke vil se en verdi av å utføre attesteringen, men heller gjør det fordi de må.

To av tredjepartene som ble intervjuet trakk frem at det var mange selskap som så på å få bærekraftrapporten verifisert, men at det per nå var for mye nytt og at de ikke var klare til å gjøre det. Det blir mye nytt for selskapene fremover i form av nye områder å rapportere på, men ettersom de uansett snart må involvere en tredjepart til å attestere de ikke-finansielle delene av selskapet har man mulighet til å få gode tilbakemeldinger og forbedringspunkter dersom man begynner tidlig med attestering, og på den måten har en bedre rapportering når det blir et krav.

Foreløpig har det vært nytt for mange selskaper. – T3

Vi har vært i dialog med mange kunder som har ønsket det også har de ikke vært helt klare. –

T4

Det var generell enighet blant tredjepartene at flere enn de som må rapportere på taksonomien, ville komme til å gjøre det i en eller annen utstrekning selv om de ikke var underlagt taksonomiforordningen. Flere trakk frem investorene som en viktig grunn til at selskapene kom til å rapportere utover det nødvendige, da investorene kommer til å til en viss grad kreve denne typen rapportering i fremtiden for å investere i et selskap.

De vil jo møte kravene fra investorer som kommer til å kreve dette, så selv om de ikke er pliktige vil de antageligvis få spørsmålet fra investorer. – T1

Vi så at dette begynte å skje i slutten av 2021. Nesten «ticket to trade». – T2

Ja, det tror jeg det vil bli i ganske stor utstrekning. – T3

Skal man tro T2 er det nesten et krav å rapportere på taksonomien selv om man ikke er underlagt den direkte. Selskapene vil måtte rapportere på taksonomien for å tiltrekke seg investorer, få gunstigere betingelser i banken eller beholde kundene sine. Ettersom interessentene er opptatt av hvordan selskapet gjør det med tanke på taksonomien må de vurdere å utarbeide taksonomirapportering selv om de ikke egentlig er en del av selskapene som har det som krav.

Tredjepartene i studien blir påvirket av taksonomien gjennom å måtte lære seg hva som skal rapporteres på, og hvordan, for å kunne attestere informasjonen fra selskapene. De er alle i gang med denne prosessen, men mener likevel det er utfordrende både for egen del og for selskapene. I neste delkapittel skal svarene analyseres, og mulige foreløpige konklusjoner skal trekkes om svarene peker i en spesifikk retning.

4.5 Diskusjon

Gjennom intervjuer med både selskaper og tredjeparter som jobber med bærekraftsrapportering, og attestering av slike rapporter, har undersøkelsen tatt for seg å utforske om kvaliteten produsentene av bærekraftsrapporter opplever vil endre seg ved innførselen av EUs taksonomiforordning.

Til å begynne med kan man se at det første forskningsspørsmålet om respondentene tror EUs taksonomiforordning er med på å øke opplevd kvalitet for produsentene. Etersom taksonomien, er bygget opp på grunnlag av eksisterende teori som man kan se av forskningen til Lucarelli et al. (2020) har EU forsøkt å tilpasse taksonomien etter hva forskningsmiljøet er opptatt av og dermed hva de tror vil løfte kvaliteten på rapporteringen. Respondentene i denne undersøkelsen er i hovedsak enige i at EU ser ut til å ha valgt en tilnærming til bærekraftsrapportering som vil være med på å forbedre rapporteringen. De mener det er en forordning som vil gjøre det lettere å sammenligne selskapers bærekraftarbeid og løfte frem selskapene som har mange bærekraftige aktiviteter.

Når det er sagt er de samtidig klare på at det er muligheter for forbedring av forordningen. Det er flere sektorer hvor hovedaktivitetene enda ikke er tilstrekkelig kartlagt, samt en rekke momenter som er vage og åpne for tolkning. Tolkningsspørsmålet har blitt forsøkt forbedret av Canfora et al. (2021), men denne tilleggsbestemmelsen fra Europakommisjonen gir likevel kun en mer detaljert tolkning av artikkel 9, mens resten av taksonomien fortsatt ikke har fått noen slike tilleggsbestemmelser. Respondentene virker å være noe usikre på hvordan rapporteringen blir de første årene da det er begrenset med muligheter til å se hva andre selskaper gjør, og respondentene ser det som en mulighet at tolkningen av taksonomien vil være ulik nok i begynnelsen til å få et lavere sammenligningsgrunnlag enn taksonomien ønsker.

Samlet sett kan svarene fra respondentene på om de synes kvaliteten på bærekraftrapportene øker på grunnlag av taksonomien se ut til å gå i retning av at de er forsiktig optimistiske for de første årene med rapportering, samtidig som de opplever at kvaliteten vil bli bedre etter hvert som rapporteringen får satt seg og man får et bedre grunnlag for rapporteringen.

Når det kommer til det neste forskningsspørsmålet, som går på hvordan EUs taksonomiforordning vil påvirke selskapers rapportering ser dette ut til å skje på flere måter om man ser på svarene fra respondentene. Først og fremst er respondentene opptatt av ressursbruken knyttet til taksonomien. Da de må klassifisere aktivitetene sine og utarbeide taksonomirapporteringen vil det kreve mer tid på toppen av den rapporteringen de allerede gjør. Dette ble problematisert av en av respondentene da de mente resten av selskapet ikke ønsket å øke ressursbruken for å rapportere på taksonomien. Dette vil i praksis bli vanskelig dersom man skal oppfylle kravene i taksonomien og klassifisere alle aktivitetene selskapene har.

Det er klart at taksonomien slik den er utarbeidet per nå har en del usikkerhetsmomenter som kan gjøre det vanskelig å rapportere på alle punktene den legger frem. Det er heller ikke særlig mye praksis på området, så det kommer ifølge respondentene til å ta en stund før man finner ut av hvilket nivå rapporteringen bør ligge på og hva som blir beste praksis på taksonomirapportering. Det er derfor vanskelig for respondentene å besvare nøyaktig hva som vil endre seg som følge av taksonomien. Samtidig får man et inntrykk gjennom intervjuene at de i større grad ser på hele verdikjeden sin og har utvidet synet sitt på bærekraftsrapportering.

Det siste forskningsspørsmålet undersøkelsen så på var hvordan EUs taksonomiforordning ville påvirke tredjeparters attestering av bærekraftrapporter. Gjennom intervjuene med de ulike respondentene i denne undersøkelsen mener de at tredjeparter bli påvirket på den måten at de må kurses i taksonomirapportering. Dette har vært hovedfokuset til tredjepartene på tidspunktet for intervjuene og de har valgt å utvikle et eget kurs på tvers av tredjepartene som skal gi dem den nødvendige informasjonen og grunnmuren til å attestere taksonomirapportering.

I tillegg til å lære seg hva selskapene må gjøre i forbindelse med taksonomien har flere tredjeparter i undersøkelsen sagt at de har begynt å i større grad ansette personer som spesifikt skal jobbe innenfor attestering av bærekraftrapporter. Dette er et tydelig tegn på at tredjepartene ønsker å utvide sine tjenester og handlingene gir indikasjoner på at de tror attestering av bærekraftrapporter vil bli viktigere for tredjepartene fremover. Når det kommer til hvilken måte

de skal jobbe med taksonomien kan det se ut som tredjepartene i større grad får et dilemma fremover knyttet til om de ønsker å drive rådgivnings- og konsulentvirksomhet for selskapene som skal utarbeide bærekraftsrapportene, eller om de vil attestere bærekraftsrapportene. Da man ikke kan gjøre begge deler blir det et spørsmål om hva som skal spesialiseres og hva som vil bli mest innbringene med tanke på betaling for sine tjenester.

Flere uavhengige studier har hver for seg kommet til resultatet om at andre uavhengige tredjeparter kommer med flere råd og punkter for forbedring når de attesterer en bærekraftsrapport enn det revisjonsselskapene gjør. På den annen side har revisjonsselskapene et noe høyere kvalitetsstempel ettersom de er underlagt flere reguleringer og brukerne har tillit til dem ettersom de har verifisert finansiell informasjon (Maroun, 2019; Hodge et al., 2009). Selv om det er forskjeller mellom tredjepartene, spesielt mellom revisjonsselskaper og andre uavhengige tredjeparter virket det ikke som respondentene i særlig grad var opptatt av dette skillet. Det de var opptatt av var at tredjeparten skulle ha den nødvendige kompetansen og etterutdanningen som kreves for å utføre attestasjonen. Da EU har endt opp med å gi tredjeparter som ikke er revisjonsselskaper lov til å attestere bærekraftinformasjon også etter innførselen av integrerte rapporter ser det ikke ut som tredjepartene mener forholdet mellom revisjonsselskaper og andre uavhengige tredjeparter vil bli påvirket av taksonomien.

På bakgrunn av svarene på de ulike forskningsspørsmålene gir respondentene inntrykk av å mene taksonomien vil øke kvaliteten på bærekraftsrapporteringen. Problemstillingen i denne undersøkelsen var om produsentene av bærekraftsrapporter opplevde en økt kvalitet som følge av taksonomien. Selv om de mente det var en del innledende problemer knyttet til hvordan det vil fungere i praksis var respondentene relativt enige om at taksonomiforordningen er et steg på veien mot bedre bærekraftsrapportering og bedre kvalitet for produsentene. De trekker spesielt frem viktigheten av å bedre kunne sammenligne tallene som blir lagt frem i rapportene, slik at de i større grad kan se hvilke selskaper som virkelig er bærekraftige, og hvilke som prøver å virke bedre enn de faktisk er.

Kapittel 5 Avslutning

5.1 Konklusjon

Oppgaven ser at respondentene på mange områder har lignende vurderinger og det er indikasjoner på at de er enige om mange av momentene som inngår i problemstillingen *Vil produsentene av bærekraftsrapporter oppleve en økt kvalitet som følge av EUs taksonomiforordning?* Oppgaven forsøkte å besvare problemstillingen gjennom å diskutere tre ulike forskningsspørsmål som til sammen ville øke forståelsen av problemstillingen.

Hva som vil bli påvirket av EUs taksonomiforordning, og dermed være med å øke kvaliteten er en økning i ressursbruken på bærekraftsrapportering både fra selskapene som rapporterer og tredjepartene som attesterer. I tillegg blir det mer tallfestet rapportering som er krevende å sette seg inn i, men som respondentene tror vil forbedre rapporteringen gjennom å vise hvilke selskaper som er mest bærekraftige.

Oppgaven kan konkludere med en forsiktig tro fra respondentenes side på en økning i kvaliteten på bærekraftsrapportering og attestering som følge av EUs taksonomiforordning til å begynne med, som vil forsterkes når rapporteringen får et bedre grunnlag i årene fremover. Forbedret sammenligningsgrunnlag på tvers av selskaper og sektorer, samt en mer kvantifisert rapportering er det respondentene trekker frem som momenter som i størst grad vil være med å påvirke rapporteringen og forbedre den opplevde kvaliteten på rapporteringen.

5.2. Kritikk til oppgaven

Taksonomien har kartlagt og beskrevet aktivitetene til en del bransjer, men det er ikke alle bransjer som har muligheten til å se på alle aktivitetene sine. Et av selskapene som ble intervjuet i studien var i denne situasjonen og hadde dermed ikke like gode forutsetninger for å kunne diskutere noen av temaene så grundig som ønsket. Da intervjuene ble gjennomført våren 2022 er det en mulighet at respondentene kan ha tilegnet seg bedre og mer detaljert kunnskap etter intervjuet, og av den grunn hadde svart annerledes dersom intervjuene ble gjennomført nærmere ferdigstillelse. Selskaper innen alle sektorer publiserer bærekraftsrapporter og selskapene som er med i denne studien representerer kun et par av sektorene. Det er mulig svarene hadde sett annerledes ut dersom andre sektorer og selskaper hadde blitt intervjuet istedenfor de som er med.

5.3 Videre forskning

På bakgrunn av problemstillingen i oppgaven legges det merke til at det er flere områder som kan være interessante å forske videre på. For det første vil det være spennende å se på hva andre bransjer vil tenke om det som er diskutert i oppgaven da det kan være store forskjeller i bransjenes utgangspunkt og måten de jobber frem mot taksonomiforordningen.

Det er også verdt å forske videre på hva de samme respondentene tenker om temaet når selskapene har rapportert på taksonomien og har jobbet med den i praksis. På den måten kan man se om tankene de hadde på forhånd stemmer godt overens med slik det ble i praksis, og man vil da få en tidslinjestudie istedenfor en tverrsnittstudie.

Litteraturliste

Akselberg, C. (2021). Forslag til nytt direktiv for bærekraftsrapportering i Europa. *Revisjon og regnskap* (5). s. 37-38.

Andon, P., Free, C. & O'Dwyer, B. (2015). Annexing new audit spaces: challenges and adaptations. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 28(8), 1400-1430. <https://doi.org/10.1108/AAAJ-01-2015-1932>

Canfora, P., Dri, M., Polidori, O., Solzbacher, C. & Padilla, M. A. (2021). *Substantial contribution to climate change mitigation – a framework to define technical screening criteria for the EU taxonomy*. (EUR 30550 EN). European Commission Joint Research Centre. <http://dx.doi.org/10.2760/80248>

Deloitte. (2022). *EU setter standarden for bærekraftsrapportering fremover - hvordan ligger norske selskaper an?* Deloitte AS. <https://nor.deloitte.com/rs/712-CNF-326/images/Deloitte-Sustainability%20reporting%202021.pdf>

Europalov. (u. d.). *Om beslutningsprosessen*. Hentet 27.mai 2023 fra <https://www.europalov.no/laer-mer/beslutningsprosessen>

European Council. (2022, 21. juni). *New rules on corporate sustainability reporting: provisional political agreement between the Council and the European Parliament*. Consilium. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/21/new-rules-on-sustainability-disclosure-provisional-agreement-between-council-and-european-parliament/>

European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG). (u. å.). *EFRAG Today*. Hentet 13.05.2023 fra <https://www.efrag.org/About/Facts>

European Commission (2021, 21. April) *Sustainable Finance and EU Taxonomy: Commission takes further steps to channel money towards sustainable activities*. Hentet 22. Mai 2023 fra https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1804

European Commission (u. å.). *EU Taxonomy for sustainable activities*. Hentet 06. Mai 2023 fra https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/tools-and-standards/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

EU parlamentet. (2013). *EUROPAPARLAMENTS- OG RÅDSDIREKTIV 2013/34/EU av 26. juni 2013 om årsregnskaper, konsernregnskaper og tilhørende rapporter for visse typer foretak, om endring av europaparlaments- og rådsdirektiv 2006/43/EF og om oppheving av rådsdirektiv 78/660/EØF og 83/349/EØF*. Lovdata. <https://lovdata.no/static/NLX3/3201310034.pdf>

EU parlamentet. (2019). *Regulation (EU) 2019/20188 of the European Parliament and of the council of 27 November 2019 on sustainability-related disclosures in the financial services sector.* Eur-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02019R2088-20200712>

EU parlamentet. (2020). *Regulation (EU) 2020/852 of the European Parliament and of the council of 18 June 2020 on the establishment of a framework to facilitate sustainable investment, and amending Regulation (EU) 2019/2088.* Eur-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32020R0852>

Finansdepartementet. (2023, 11. April). *Taksonomien for bærekraftig økonomisk aktivitet.* <https://www.regjeringen.no/no/tema/okonomi-og-budsjett/finansmarkedene/taksonomien-for-barekraftig-okonomisk-aktivitet/id2924859/?expand=factbox2961232>

Friedman, M. (1970, 13. september). A Friedman doctrine-- The Social Responsibility of Business Is to Increase Its Profits. *New York Times*, s. 17.

Global Reporting Initiative. (u. å.) *About GRI.* Hentet 29. Mai 2023 fra <https://www.globalreporting.org/about-gri/>

Gripsrud, G., Olsson, U. H. & Silkoset, R. (2016). *Metode og dataanalyse* (3. utgave). Cappelen Damm Akademisk.

Governance Group, the (2021). *Tall som teller.* The Governance Group.

Hodge, K., Subramaniam, N. & Stewart, J. (2009). Assurance of Sustainability Reports: Impact on Report Users' Confidence and Perceptions of Information Credibility. *Australian Accounting Review*, 50(19), 178-194. <https://doi.org/10.1111/j.1835-2561.2009.00056.x>

International Auditing and Assurance Standards Board. (2013) *ISAE 3000 (Revised), Assurance Engagements Other than Audits or Reviews of Historical Financial Information.* https://www.ifac.org/_flysystem/azure-private/publications/files/ISAE-3000-Basis-for-Conclusions.pdf

International Auditing and Assurance Standards Board 2. (2013). *ISAE 3000 (revidert) Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon.* <https://revisorforeningen.no/globalassets/fag/standarder-og-veiledninger/revisjonsstandardene/pr-05022021/isa-3000-0121.pdf>

International Integrated Reporting Council (IIRC). (u. å.). *About us.* Hentet 18.05.2023 fra <https://www.integratedreporting.org/the-iirc-2/>

Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser* (3. utgave). Cappelen Damm Akademisk.

Jortveit, A. (2021, 6. desember). *Ti ting du bør vite om EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*. Energi og klima. <https://energiogklima.no/nyhet/ti-ting-du-bor-vite-om-eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-baerekraftig-finans/>

KPMG. (u. å.) *Corporate Sustainability Reporting Directive*. Hentet 31.mai fra <https://kpmg.com/nl/en/home/topics/environmental-social-governance/corporate-sustainability-reporting-directive.html>

Lincoln, Y. S. & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage.

Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren mv. (2021). *Lov om offentliggjøring av bærekraftsinformasjon i finanssektoren og et rammeverk for bærekraftige investeringer* (LOV-2021-12-22-161). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2021-12-22-161>

Lucarelli, C., Mazzoli, C., Rancan, M. & Severini, S. (2020). Classification of Sustainable Activities: EU Taxonomy and Scientific Literature. *Sustainability*, 12(16), Artikkel 6460. <https://doi.org/10.3390/su12166460>

Manetti, G. & Becatti, L. (2009). Assurance Services for Sustainability Reports: Standards and Empirical Evidence. *Journal of Business Ethics*, 87, 289-298. <http://dx.doi.org/10.1007/s10551-008-9809-x>

Manetti, G. & Toccafondi, S. (2012). The Role of Stakeholders in Sustainability Reporting Assurance. *Journal of Business Ethics*, 107, 363-377. <https://doi.org/10.1007/s10551-011-1044-1>

Maroun, W. (2019). Does external assurance contribute to higher quality integrated reports? *Journal of Accounting and Public Policy*, 38(4), Artikkel 106670. <https://doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2019.06.002>

Næringslivets hovedorganisasjon. (u. å.). *EUs taksonomi og handlingsplan for bærekraftig finans*. Hentet 06. mai 2023 fra https://www.nho.no/tema/energi-miljo-og-klima/artikler/eus-taksonomi-og-handlingsplan-for-baerekraftig-finans/#_ftnref2

Perego, P. (2009). Causes and Consequences of Choosing Different Assurance Providers: An International Study of Sustainability Reporting. *International Journal of Management*, 26(3), 412-425. <https://core.ac.uk/download/pdf/18521288.pdf>

PWC. (u. å.). *EUs klassifiseringssystem for bærekraftige aktiviteter*. Hentet 06. mai 2023 fra <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/baerekraftsrapportering/taksonomien.html>

PWC. (2021). *Bærekraft 100*. PWC.

PWC 1. (2022, 22. desember). *Bærekraftsdirektivet (CSRD) vedtatt i EU – Hva betyr det for din virksomhet?* PWC. <https://www.pwc.no/no/pwc-aktuelt/enighet-om-baerekraftsdirektivet-csrd.html>

PWC 2. (2022). *Klimaindeksen 2022*. PWC. <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/klimaindeksen-2022.pdf>

Regnskapsloven. (1999). *Lov om regnskap m. v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=rskl>

Revisorforeningen. (u. å.). *Akademiet for bærekraftsrapportering - kull 2 - Dag 1 – 6*. Hentet 20. mai 2023 fra <https://www.revisorforeningen.no/kurs/kursliste/akademiet-for-baerekraftsrapportering---kull-22/>

Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A. (2019). *Research Methods for Business Students* (8. Utgave). Pearson Education Limited.

World Economic Forum. (2022, 20. September). *What is the difference between Scope 1, 2 and 3 emissions, and what are companies doing to cut all three?* Hentet 22. Mai 2023 fra <https://www.weforum.org/agenda/2022/09/scope-emissions-climate-greenhouse-business/>

Liste over vedlegg

Vedlegg 1 – Diskusjonsnotat Henrik Sandbakken

Innledning

Tema for oppgaven var bærekraftsrapportering.

Formålet med oppgaven var å undersøke om de som utarbeider bærekraftsrapporter gjennom rapportering og attestering ville oppleve en økt kvalitet på bærekraftsrapporten som følge av EUs taksonomiforordning.

Problemstillingen til oppgaven var «*Vil produsentene av bærekraftsrapporter oppleve en økt kvalitet som følge av EUs taksonomiforordning?*».

Bakgrunn

De siste årene har bærekraftsrapportering blitt mer og mer utbredt blant store selskaper i Norge (PWC, 2022, s. 10). Interessentene ønsker å få informasjon om ikke finansielle deler av selskapet i tillegg til det finansielle. Selskapene velger dermed å gi ut en rapport som viser hvilke grep de gjør for å begrense utslipp av klimagasser, på hvilken måte de er i tråd med FNs bærekraftsmål og om de holder tritt med Parisavtalens mål om å ikke øke gjennomsnittstemperaturen på planeten med mer enn 1,5 grader celsius.

I takt med at bærekraftsrapportering blir viktigere for interessentene blir det mer nødvendig å ha en felles måte å regulere det som blir skrevet i rapportene. EU har som et forsøk på dette utviklet en taksonomiforordning med uttalt mål om å gjøre bærekraftsrapportering mer sammenlignbar på tvers av selskaper og sektorer, samt vise tydeligere for investorer og andre interessenter hvor stor del av selskapenes virksomhet som i realiteten er definert som bærekraftige aktiviteter (Europeiske kommisjon, 2021).

Opgaven tar for seg taksonomien og hvordan den ser ut til å ville fungere i praksis, samt hvilke endringer den vil føre med seg når den trer i kraft i Norge fra regnskapsåret 2023. I den sammenheng tar samtidig oppgaven for seg attestering av bærekraftsrapporter og hvordan selskaper som attesterer ser for seg endringene som er på vei.

Generelt om taksonomien

EUs taksonomiforordning er et rammeverk for rapportering på selskapers ulike aktiviteter for å se hvor stor del av selskapers totale virksomhet som kan klassifiseres som bærekraftig. EU har kommet med beskrivelser av aktiviteter, og selskapene må ta sine aktiviteter og se om de oppfyller kravene som er satt for den spesifikke aktiviteten. For hver aktivitet er det flere tilnærminger som kan brukes for å bedømme om den møter definisjonen av en bærekraftig aktivitet eller ikke (Canfora et al., 2021).

Da Norge ikke er en del av EU er vi ikke underlagt Europaparlamentets lover. Derfor er taksonomien lagt til i regnskapsloven så norske foretak også må rapportere (regnskapsloven, 1999, §3-3c). Når det rapporteres på taksonomien skal selskapene presentere hvor stor andel av investeringer, kostnader og total omsetning som kommer fra aktiviteter som er bærekraftige. På bakgrunn av dette er ønsket til EU at investorer skal bruke denne kunnskapen til å føre kapitalen mot de selskapene som er mest bærekraftige (Finansdepartementet, 2023).

Internasjonal

Tema for diskusjonsnotatet er *internasjonal*. Internasjonal er et begrep som betyr at noe angår flere nasjoner eller stater (SNL, 2018). Oppgaven tar spesielt for seg begrepet gjennom å studere et internasjonalt rammeverk. Taksonomiforordningen ble utarbeidet av EU, som i seg selv er en internasjonal koalisjon av en rekke land i Europa. EU ble grunnlagt på bakgrunn av en globalisert verden og de ønsket å samarbeide mer på tvers av landegrensene for å dra fordel av hva hvert enkelt land kunne bringe til bordet, samt gi insentiver til landene for å jobbe sammen (SNL, 2022).

Bærekraft er også et internasjonalt begrep. Brundtlandkommisjonen definerte i 1987 bærekraftig utvikling som «å tilfredsstille dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners muligheter til å tilfredsstille sine behov» (Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, 1987). Klimagasser kjenner ikke til landegrensener og vil slippes ut i en felles atmosfære som hele verden deler. Det hjelper altså ikke om et land kun benytter fornybar energi og er klimanøytrale, om et annet land slipper ut store mengder klimagasser og forurenser atmosfæren. Det er derfor i beste interessen til alle land å finne en løsning for å forbedre situasjonen med utslipp av klimagasser.

Taksonomien er EUs forsøk på å utarbeide et klassifiseringssystem som skal få kapitalmarkedet selv til å være med å finansiere det grønne skiftet. Frem til nå har bærekraftsrapportering i stor grad vært en frivillig handling fra selskapenes side og det har vært få regulatoriske krav til hva som skal være med i en bærekraftsrapport, eller hvordan informasjonen skal fremstilles. Med det nye rammeverket vil EU sette krav til rapportering av mer sammenlignbar informasjon på bærekraft som investorer og andre interessenter kan benytte seg av i sin beslutningstaking. Da de som er underlagt taksonomien er store selskaper med stor omsetning, som også ut fra sin størrelse gjerne er de som i volum slipper ut mest klimagasser, vil den dekke en betydelig andel av utslippene til Europa. Selv om EU er en organisasjon som kun dekker Europa er det mange store, internasjonale selskaper som har hovedkvarter i EU. Disse selskapene vil rapportere for hele sitt selskap selv om ikke hele er i EU, og de vil da få dekket en enda større andel. Taksonomien er på denne måten også enda mer internasjonal enn bare å dekke sine egne land.

I en verden som blir mer globalisert år for år er det viktig å ha organisasjoner, lovverk og retningslinjer som reflekterer den verden vi lever i. Spesielt innenfor bærekraft er disse momentene essensielle ettersom det ikke finnes noen avgrensninger for hvor utslippene påvirker. Mange selskaper har prøvd å vise seg fra sin beste side gjennom å fokusere mye på det som er bra i bærekraftarbeidet, og mindre på et som er negativt eller vanskelig (TGG, 2021, s. 28). Ulempen med det er at man får et falskt bilde av hvordan situasjonen ligger an, som potensielt kan komme til å gjøre skade på dyre- og planteliv, så vel som menneskers levestandard, over hele kloden. Internasjonale regelverk er viktig når det skal settes krav til selskaper som allerede driver virksomhet i flere land, spesielt når det kreves økte ressurser i form av tid og penger å møte kravene. Dersom et enkelt land hadde prøvd å innføre krav som var like krevende for selskapene å rapportere på som taksonomien hadde det vært en mulighet for selskapene å flytte for å komme seg unna. Dette er med den internasjonale taksonomiforordningen fra EU ikke mulig da den spenner over en rekke land.

Oppsummering

Hva som vil bli påvirket av EUs taksonomiforordning, og dermed være med å øke kvaliteten internasjonalt er en økning i ressursbruken på bærekraftsrapportering både fra selskapene som rapporterer og tredjepartene som attesterer. I tillegg blir det mer tallfestet rapportering som er krevende å sette seg inn i, men som respondentene tror vil forbedre rapporteringen gjennom å vise hvilke selskaper som er mest bærekraftige. Investorer og andre interessenter vil gjennom

rapporteringen få et verktøy de kan bruke til å ta bedre informerte beslutninger da selskapenes rapportering i større grad er sammenlignbar.

Konklusjon

Oppgaven kan konkludere med en forsiktig tro på en økning i kvaliteten på bærekraftsrapportering og attestering som følge av EUs taksonomiforordning til å begynne med, som vil forsterkes når rapporteringen får et bedre grunnlag i årene fremover. Forbedret sammenligningsgrunnlag på tvers av selskaper og sektorer, samt en mer kvantifisert rapportering er det respondentene trekker frem som momenter som i størst grad vil være med å påvirke rapporteringen og forbedre den opplevde kvaliteten på rapporteringen.

Litteraturliste til diskusjonsnotat

Canfora, P., Dri, M., Polidori, O., Solzbacher, C. & Padilla, M. A. (2021). *Substantial contribution to climate change mitigation – a framework to define technical screening criteria for the EU taxonomy*. (EUR 30550 EN). European Commission Joint Research Centre. <http://dx.doi.org/10.2760/80248>

Europeiske kommisjon (2021, 21. April) *Sustainable Finance and EU Taxonomy: Commission takes further steps to channel money towards sustainable activities*. Hentet 22. Mai 2023 fra https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_1804

Governance Group, the. (2021). *Tall som teller*.

PWC. (2022). *Klimaindeksen 2022*. PWC. <https://www.pwc.no/no/publikasjoner/klimaindeksen-2022.pdf>

Regnskapsloven. (1999). *Lov om regnskap m. v.* (LOV-1998-07-17-56). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=rskl>

Store norske leksikon (SNL). (2018, 4. mai). *Internasjonal*. Hentet 30. mai 2023 fra <https://snl.no/internasjonalt>

Store norske leksikon (SNL). (2022, 7. mars). *EUs historie*. Hentet 30. mai 2023 fra https://snl.no/EUs_historie

Verdenskommisjonen for miljø og utvikling. (1987). *Vår felles framtid*.

Vedlegg 2 – Informasjonsskriv til respondenter

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Hvordan vil taksonomiforordningen påvirke behandlingen av bærekraftinformasjon»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å få en forståelse av hva som vil endre seg i behandlingen av bærekraftinformasjon når EUs taksonomiforordning trer i kraft. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet er å få en dypere forståelse rundt behandlingen av bærekraftinformasjon i dag kontra hvordan det vil se ut etter innføringen av taksonomiforordningen. I 2023 kommer EUs nye rammeverk om bærekraftsrapportering og oppgaven vil belyse hvordan informasjonsnivået rundt rammeverket er.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Victoria Edgar er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Utvalget er gjort med bakgrunn i kunnskap og innsikt om temaet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i prosjektet vil det bli gjennomført et intervju. Intervjuet vil bli registrert med lydopptak og vil vare ca 45 minutter. Temaene blir hvordan EUs nye rammeverk vil påvirke fremtidig rapportering, samt hvordan kunnskapsnivået er rundt dette rammeverket.

Det er frivillig å delta.

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Opplysningene om deg vil kun bli brukt til formålene som er beskrevet i dette dokumentet. Opplysningene vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. Deltagerne i prosjektet vil bli anonymisert så de ikke kan gjenkjennes i publikasjonen. Kun skribenten av masteroppgaven vil ha tilgang til opplysningene dine.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres underveis i utarbeidelsen av prosjektet og prosjektet avsluttes når oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 01.06.2022. Personopplysninger og lydopptak vil bli slettet ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Henrik Sandbakken (henrik.sandbakken@uia.no) ved Universitetet i Agder
- Victoria Edgar (victoria.edgar@uia.no) +47 38 14 14 09 ved Universitetet i Agder
- Vårt personvernombud: Johanne Warberg Lavold (johanne.lavold@uia.no) ved Universitetet i Agder

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Victoria Edgar
(Forsker/veileder)

Henrik Sandbakken

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [sett inn tittel], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at opplysninger om meg publiseres slik at de ikke kan gjenkjennes (yrkestittel vil kunne fremgå)

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3 – Intervjuguide selskaper

Intervjuguide selskaper

Stillingstittel:

Antall år i bransjen:

Spesialområde:

Innledende spørsmål

1. Hva er hovedoppgavene dine innenfor bærekraftsrapportering?
2. Hva er dine tanker rundt bærekraftsrapportering?
3. I hvilken grad er dere klare for de nye kravene som kommer?
4. Hva tror du kommer til å bli de største endringene for norske selskaper når taksonomien trer i kraft?

EUs taksonomi

5. Hva synes du om EUs taksonomiforordning?
6. Hvordan tror du EUs taksonomiforordning vil fungere i praksis?
7. Hva synes du om de nye kravene for å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet?
8. EU vil kreve integrerte rapporter fra 2024. Hvordan tror du dette vil endre kvaliteten og oppmerksomheten rundt bærekraftinformasjonen?
9. EU har som mål å føre mer kapital til bærekraftige investeringer. Hvordan vil taksonomien hjelpe med dette?
10. Taksonomien er kun et klassifiseringssystem som definerer hva som er en bærekraftig aktivitet og hva man må oppgi i rapporteringen. Burde EU kommet med forbud eller påbud om visse aktiviteter?
11. Hva tenker du om at EU likestiller bærekraftinformasjon med finansiell informasjon i årsrapporten?
12. Hvilke sektorer tror du vil være mest fornøyd med de nye retningslinjene?

Rapportering

13. Hvilke retningslinjer og standarder følger dere i dag?
14. Ser dere på andre selskapers bærekraftsrapportering for å sammenligne dere? Hvordan kommer dette til å endre seg når taksonomien er på plass?
15. Hvilke endringer planlegger dere å gjøre i behandlingen av bærekraftinformasjon når taksonomien trer i kraft?

16. På hvilke områder kommer dere til å bruke mer ressurser med tanke på bærekraftsrapportering etter implementering av EUs rammeverk?
17. Hvilke forberedelser har dere gjort med tanke på det nye rammeverket?
18. EU vil sannsynligvis kreve verifisering fra en uavhengig tredjepart om noen år. Hva skal til for at flere selskaper ser verdien i en slik aktivitet?
19. I hvilken grad tror du selskaper som ikke er pliktige til å rapportere etter EUs taksonomi vil gjøre dette likevel for å forsøke å tiltrekke seg investorer?

Avsluttende spørsmål

20. Er det noe du føler er viktig å få frem eller relevant, som du ønsker å legge til?

Vedlegg 4 – Intervjuguide uavhengige tredjeparter

Intervjuguide uavhengige tredjeparter

Stillingstittel:

Antall år i bransjen:

Spesialområde:

Innledende spørsmål

1. Hva er hovedoppgavene dine innenfor verifisering av bærekraftinformasjon?
2. Hva er dine tanker rundt bærekraftsrapportering?
3. I hvilken grad er norske selskaper klare for de nye kravene som kommer?
4. Hva tror dere kommer til å bli de største endringene for norske selskaper når taksonomien trer i kraft?

EUs taksonomi

5. Hva synes dere om EUs taksonomiforordning?
6. Hvordan tror dere EUs taksonomiforordning vil fungere i praksis?
7. Hva synes dere om kravene for å bli klassifisert som en bærekraftig aktivitet?
8. EU vil kreve integrerte rapporter fra 2024. Hvordan tror dere dette vil endre kvaliteten og oppmerksomheten rundt bærekraftinformasjonen?
9. EU har som mål å føre mer kapital til bærekraftige investeringer. Hvordan vil taksonomien hjelpe med dette?
10. Taksonomien er kun et klassifiseringssystem som definerer hva som er en bærekraftig aktivitet og hva man må oppgi i rapporteringen. Burde EU kommet med forbud eller påbud om visse aktiviteter?
11. Hva tenker dere om at EU likestiller bærekraftinformasjon med finansiell informasjon i årsrapporten?
12. Hvilke sektorer tror dere vil være mest fornøyde med de nye retningslinjene?

Verifisering

13. Ser dere på andre selskapers verifisering av bærekraftinformasjon for å sammenligne dere? Hvordan kommer dette til å endre seg når taksonomien er på plass?
14. Hvilke endringer planlegger dere å gjøre i behandlingen av bærekraftinformasjon når taksonomien trer i kraft?
15. Hvordan tror dere det vil påvirke andre uavhengige tredjeparter som attesterer bærekraftinformasjonen når denne må legges inn i årsrapporten?

16. På hvilke områder kommer dere til å bruke mer ressurser med tanke på verifisering av bærekraftinformasjon etter implementering av EUs rammeverk?

17. Hvilke forberedelser har dere gjort med tanke på det nye rammeverket?

18. Hvilken bærekraftinformasjon attesterer dere mest av og på hvilken måte kommer dette til å endre seg etter implementering av taksonomien?

19. EU vil sannsynligvis kreve verifisering fra en uavhengig tredjepart om noen år. Hva skal til for at flere selskaper ser verdien i en slik aktivitet?

20. I hvilken grad tror dere selskaper som ikke er pliktige til å rapportere etter EUs taksonomi vil gjøre dette likevel for å forsøke å tiltrekke seg investorer?

Avsluttende spørsmål

21. Er det noe dere føler er viktig å få frem eller relevant, som dere ønsker å legge til?